

Contemporary Bishul Akum and Yoreh Deah questions

Show# 207 | Feb 9th 2019

****Guest Hosted by Rabbi
Shlomo Gottesman****

Rabbi Gottesman

רבינו אפרים עה"ת פרשת תרתומה פרק כה פסוק ח

ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר חלא בתוכם כי הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך.

נפש החיים שער א - פרק ד בהערה

לזאת הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו ית' הוא האדם שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצות כולן שהם תלוין ג"כ בשורשן העליון בפרקי אברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם. (וע' זוהר תרומה קס"ב ב' ואת המשכן תעשה גו'. הא הכא רזא דיחודא כו' עש"ה) אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' ית"ש. כמ"ש (ירמה ז') היכל ה' היכל ה' המה. וכמאמרם ז"ל. ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כו' וזה שארז"ל (כתובות ה' ע"א) גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. ואלו במעשה צדיקים כתיב מקדש אדני כוננו ידך. פתחו במעשי צדיקים וסיימו ראייתם ממקדש. כי כן באמת שהצדיקים ע"י מעשיהם הרצויים לפניו יתברך. הן הם מקדש ה' ממש. וי"ל עד"ז הכתוב ועשו לי מקדש גו' ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו ורז"ל דרשו (סנהדרין מ"ו) וכן תעשו לדורות. ולדרכינו י"ל ג"כ שר"ל אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני. אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו. רק לרמז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו. כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתי בתוכם ממש. זהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא שככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'. תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמיכם. וכן אמר הוא ית"ש לשלמה אחר גמר בנין המקדש (מלכים א ל') הבית הזה אשר אתה בונה הוא רק אם תלך בחקתי גו' ושכנתי בתוך עמי ישראל דיקא. לזאת כשקלקלו פנימיות המקדש שבתוכם. אז לא הועיל המקדש החיצוני ונהרסו יסודותיו ר"ל. וזה שאמר השם ליחזקאל (מ"ג) הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם גו'. ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורותיו ואת כל חקותיו וכל צורותיו וכל תורתיו. הודע אותם וכתוב לעיניהם וישמרו את כל צורתו ואת כל חקותיו ועשו אותם. והוא מבואר. וכתרגומו ואם יתכנעו מכל דעבדו במחזיהוון צורת ביתא וטיקוסי' כו':

(לכות פ"ד מ"ד) שכר מצוה מצוה, כי זה שיכול ה' ליתן לאדם שכר מצוה זה גופא נחשב לאדם למצוה.

ואזרח חכמה

ואבא מאור הגולה זצ"ל פירש הפ' ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סג, יג), כי יכול האדם לעשות עם ה' חסד, והיינו ע"י כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, אם ה' משלם לו שכר מצוה. ואמר ריש לקיש בחגיגה פרק אין דורשין (יג, ג) שבעה רקיעין הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות, ולמה נקרא שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר (שם עט, כג) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח, ובתניב (שם, נד) וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו. וא"כ כשאדם לומד תורה לשמה מתחסד עם קונו, ויהי ה' בעזרו ויגדל מזה כח ה', וגרם שבגאותו שחקים, ששם ניתן השכר ורחיים טוחנות שם מן לצדיקים לעתיד לבא, וק"ל.

וישכן ישראל במח בדד עין יעקב (לג, נח). במדרש (ילקוט זרקה רמז ממקסד) לא כבדד שאמר משה ה' בדד ינחנו (לג, יג), ולא כבדד שאמר ירמיה (טו, יז) מפני ידך בדד ישבתי, אלא כבדד שאמר בלעם (צמדנר כג, ט) הן עם לבדד ישכון.

נ"ל לפי מה ששמעתי משמיה דאבי זקני בעל התם סופר זצ"ל לפרש הקרא דבלעם הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, כי כאשר ישכנו ישראל בפני

עצמם, ולא יתערבו בגוים לעשות כמעשיהם ולהתדמות להם במנהגיהם ותהלוכותיהם, אז ישכנו וישבו במח בין האומות, ויהיו מצוינים ונחשבים כעם, כמו שהיה באמת במצרים, שלא שינו שמם לשונם ומלבושם, וכתוב ויהי שם לגוי גדול (כו, ה), שהיו נחשבים כגוי גדול בעיני מצרים. אבל כאשר רוצים להתדמות ולהתערב בגוים, אז אדרבה לא יהיו נחשבים לכלום, כאשר אחר כך ראינו במצרים כי כאשר ותמלא הארץ אותם (שמות א, ז), שדרשו במדרש (ילקוט רמז קסג) שהיו בתי מרטיאות וקרסאות מלא מהם, אז ויקוצו מפני בני ישראל, ואמר פרעה הבה נתחכמה לו. וכן הנסיון ילמדנו תמיד, כי ככל שרוצים ישראל להתקרב אל האומות, מוסיפים שנאה וקטטה. על כן אמר בלעם הן עם, כי רק אז יהיו המה נחשבים לעם אם לבדד ישכון, אם ישכנו לבדד בפני עצמם, אבל ובגוים, אם יתערבו בגוים להיות כאחד עמהם, אז לא יתחשב, לא יהיו נחשבים לכלום, כן שמעתי והוספתי נופך משלי.

והעיקר היא המנוחה, כי אף שיהיה להם הכל, אם לא ימצאו שלום בין הגוים שהגלה ה' אותם שמה, הכל לא נחשב לכלום, ואין כלי מחזיק ברכה אלא השלום (עוקצין פ"ג מ"ג), וחותרם כל הברכות שלום (ספרי צמדנר פסקא מז), כי ע"י שלום היא הברכה, וטוב פת חרבה ושלוחה בה מבית מלא זבחי ריב (משלי יז, ב), והארכתי במקום אחר.

ונ"ל שזה שאמר שלמה ג"כ בברכתו יתחשבו בגוים. וזה וישכון ישראל במח, אם רק בדד עין יעקב, שהן שוכנים בדד ולא יתערבו בין הגוים, וק"ל.

וזאת הארץ וגו' הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור (לה, ד).

בתנחומא (מסעי סימן ד) מלמד שהראהו גיהנם, אמר משה לפניו ריבוננו של עולם מי נדונין בו, א"ל הרשעים והפושעים נידונין בו, שנאמר (ישעיה סו, כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו', התחיל משה מתירא מן הגיהנם, א"ל הקב"ה הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור. ותמוה, אף שהיה משה עניו מאוד, אבל האם היה הוא בעיניו כרשע ופושע ח"ו, הלא אמרו (קידושין מ, ג) לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי.

ונ"ל לפי מה שכתבו בספרים על הפסוק מחללים כג, ד גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, כי הרשעים נדונים בגיהנם להסיר חלאת וזוהמת חטאתם, ולאחר י"ב חודש שנטהרו שם באים לגן עדן, אבל לא יוכלו לעלות מעצמן, רק מעבירין צדיקים דרך גיהנם לגן עדן, והצדיקים נוטלים עמהם נשמות הרשעים אשר כבר נדונו בו, ומעלין אותם לגן עדן. וע"ז אמר דוד ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות, שהוא יעבור דרך שם, לא אירא רע, כי בטח בה' שלא יהיה נידון בו, רק ילך ויעבור דרך שם כדי להעלות נשמת הרשעים.

את ישראל (מלכים א' מ, נו) ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו, ולכאורה הוא כפל ואריכות לשון. אלא שבאמת קודם כל הברכות צריך להיות שלום ומנוחה, ואחר כך יכולים לחול כל הברכות, ואם אין שלום אין כלום. על כן הקדים שלמה וברך על המנוחה בפני עצמה, שנתן ה' מנוחה לעמו ישראל, וע"י המנוחה לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב, כי ע"י המנוחה נתקיימו כל שאר הברכות והטוב.

ויש לפרש לשון לא נפל, כי באמת [גם כאשר אין שלום] המה ברכות, אבל נופלת הברכה ע"י שאין שלום, אבל ע"י המנוחה חלה הברכה בשלמות ובמלואה [ולא נופל ממנה מאומה]. על כן לאחר שברך משה את השבטים אמר להם ג"כ וישכון ישראל במח, כי רק אז ישכנו במנוחה ובטח, בדד עין יעקב, אם ישבו בדד בפני עצמם ולא יתאחדו באומות, אז יהיה מנוחה והשקט ויתקיימו כל הברכות, וק"ל.

וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב (לג, כח). עיין רש"י. ולדידי י"ל כי עיקר [הדרך] שישכון ישראל לבטח תמיד, הוא שלא יתערבו בגוים ולא ילמדו ע"ז ממעשיהם, וכאשר הזהירה התורה (ויקרא יט, ג) ובחוקותיהם לא תלכו, וצריכים להיות תמיד מצוינים לעם בפני עצמם ולא

רש"י ספר הפרדס סוף בישולי גוים

ענין הפת של ארמאי (ג) במקום שאין פת ישראל מצוייה דין
דוא שיהא פת גוי אסור, אלא שנמנו עליה והתירוה מפני חיי נפש. רב[נן]
דקסרי בשם ר' יעקב אמר לדברי המתיר ובלבד מן פלטורי פת. יד) אמר
ר' יוסף פעם אחת הלך רבי במקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים,
אמר[ר] איז באן פלטר, אינהו סברי פלטר גוי ודוא לא אמר אלא פלטר
ישראל. אמר ר' חלבו אפי' למאן דמתיר אינו אלא במקום דליכא פלטר
ישראל, אבל איכא פלטר יש[ראל] אסור. אמר ר' קו) נתן אפי' למאן דאמר
התיר ר[בי] הפת של ארמאי ה[ני] מ[ילי] בשדה אבל בעיר לא. קו) אייבו
מנכית ואכיל אמצרי דמתא. אמר רב נחמן י) לאייבו דאכיל לחמא דארמאי
לא תשתעון יח) בהדי דאייבו. סי[רש], על-שהיה אייבו אכל לחם של גוים
צויה רב נחמן בבית המדרש שלא ידברו לאייבו: יט) פת ארמאי אפי'
שיגר גוי ואפה וישראל מהדורי הדורי שפיר דמי. כ) רבנן אמרי האי ריפתא
ישיגר גוי ואפה ישראל שרי או ששיגר ישראל ואפה גוי שרי. ואפי' שיגר
גוי ואפה גוי ואתא ישראל וחתה בנחלים מותר. כח) אבל עיסת ישראל
אסור שילוש גוי אלא אם כן יושב ישראל עם הגוי כשהוא לש את עיסתו
וידע שאין הגוי ממיל לעיסתו לא שומן בשר ולא שומן חלב, בין עיסה
שר ישראל בין עיסה של גוי אינה מותרת עד שישב שומר ישראל בצד
הגוי. והכל משום כז) **והתקדשתם** ודייתם קדושים וגוי. כג) לשלם שכר טוב
לצדיקים ולהיפרע מן הרשעים.

רמב"ם סוף הלכות מאכלות אסורות

וכל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקדוש ברוך הוא שנאמר
והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות ח

והנה הקדמנו לך בשער היראה, כי נתחייב האדם לראות בבנים, ולהבין בהם, ולהבדיל בין עקש ופתלתול
ובין הישר הולך, לתועלת נשגבה אשר הודענוך. והנה כי תראה אנשים זוללים מזלזלים בנטילת ידים וישבו
לאכול לחם ואינם מברכים לפני אכלם ואחר אכלם, וכהנה רבות דברי חכמים ותקנותם אשר פורצים גדרם,
בזאת יבחנו, בזאת תדע ובחנת את דרכם, כי הם רעים וחטאים לה' מאד ואחריתם עדי אובד. ועליהם
אמרו, כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה, כי המעללים האלה לא יכריחם היצר עליהם, ולא תתקפם
תולדות החומר והתאוה הגשמית לחטוא בהם, אין זה כי אם רוע לב ופרוק עול שמים מעל צוארם. והנה הם
ככל המון כת הזדים האומרים לאל: סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו! גם הם רחוקים מדרך האמת. גם הכת
אשר אינם נזהרים מגבינה של עובדי עבודה זרה ובשולי עובדי עבודה זרה, כי יקלו דברי חכמים בעינם, אף
על פי שחוטאים למלא בטנם, הנה בזו לדברי חכמים ושברו עול התורה והמורא. גם עליהם אמרו: העובר
על דברי חכמים חייב מיתה! כאשר בארנו. והשנית, כי אחרי שידעו כי עם הקודש נשמרים בכל אלה, הבדל
הבדילו עצמם מעל עמנו ופרשו מדרכי צבור, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה יז א): כי הפורשים

מדרכי צבור יורדים לגיהנם ונדונים שם לדורי דורות. ודע כי העובר על דברי חכמים ענשו ביד בית דין להכות מכות מרדות, כפי אשר עיני בית דין רואות ליסר ולענוש בעת ההיא, אם לפחות מארבעים או להוסיף להכותו על אלה.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תלג

ודגים שצלו גוים אסורים משום בישולי גוים ומ"ש דיש בני אדם אוכלין אותם לאו מר ברי' דרבינא חתום עליהו ואף הן עתידין לתן את הדין גם רוב העולם אוכלים בצים שצלאום גוים והם אסורי' דקיי"ל כמ"ד (ע"ז ל"ח ע"ב) דאסור וכהנה רבות שאין נזהרין מבישולי גוים.

ספר האשכול, הלכות מידה, יודדת, חולה, וגרים.

יעקב א' ועשו ועשו טאם במילה כמו שטאם הבכורה ב' כנגדו ג' ויעקב ובניו דבקי' בברית שנ' א"ח כמנו להסול ויוסף הצדיק שטר
 הברית במצרים ולא טמאו שנ' וחשב באיתן קשתו והוסיף לו קב"ה אות על שמו שנ' עדות ביהוסף ד' וגם השבטים ובניהם דבקים
 בברית עד שעמד פרעה ונען טרם המילה, וביום שיצאו מצרים נמולו ולקוחין ד"פ וד"ם ונותנים על המשקוף ושהם, וע"י דם זה
 פטה עליהם הקב"ה שנ' ואעבור עליך וגו' ואומר לך בדמיך חיי, בדמיך חיי למה נאמר ב"פ? בוכות ד"פ וד"ם. ג' עניים יש, עני
 צום, בית אסורים, ודרך ה' וסחולשת עניו דרך לא טלו בניהם בסדר כד' כי לא טלו אותם בדרך, ריש"א וכי ערלים שטעו קולו
 של קב"ה בסניו ו' אלא נמולים ה' בלא פריעה ו' וטל ול"פ כאלו לא טל, לפיכך כשבאו לארץ טל אותם יהושע פעם ב' ח'
 וקבץ הערלות ועשה טרם גבעה שני' ויטל אב"י א"ג הערלות, ואף בטברר לקחו ישראל הערלות והדם וטמאים בעפר וע"ז אי בלעם
 מי טנה עפר י', מי יוכל לעמוד נגד זכות דם מילה, טכאן אסרו מנסין הערלה בעפר, וישראל נמשלו לעפר שנ' וה"ו בעפר
 הארץ. ושמרו ישראל המילה עד שנחלקו לבי ממלכות, ואפר' מנעו המילה, וקנא אליה ונשבע שלא להוריד מ"ום על הארץ ט'
 שטעה איובל בקשה להרוג עמד אלי' והתפלל, א"ל קב"ה לא טוב אתה מאבוחיך י' עשו בקש להרוג י', ברח ונטלט, פרעה
 בקש להרוג ט', ויברח ט', שאול בקש להרוג ד', וד' ברח ויטלט, ללמדך כל מי שבורח נטלט, עמד אלי' וברח עד הר א' חורב,
 גילה עליו קב"ה ואמר טה לך פה אלי, אמר קנא קנא על הברית, אמר קב"ה לעולם אתה טקנא קנא, בששים ע"ג עדיות יא'
 וכאן אתה טקנא, חייך אין ישראל עושין ברית עד שאתה רואה, טכאן התקינו ישראל שיהיו עושין מושב כבוד למלאך הברית
 שנ' ומלאך הברית א"א חפצים בו הנה בא יב, ואף יעקב נפל ערבון טאלי' שיבא ויגאל בניה בה' טקומות יעקב טלא וי"ו ואליה
 חסר, נפל ערבון טמנו שיבא ויגאל בניו.

הגן

נחל אשכול

תלמן בטבד עד ט"ו דורות וע"י צמלי חוס' על סתורס וימד יתרו טר"ח פרס י"ג דורות. א' אכל בפלדרי' טסיב יעקב ויוסף
 צמיי י"ב דעלדים מכול וכך בילקוט נרשסי, וז"ל דמ"ו טטפת ד"ב טיי צסדייטו. ב' ע' ילקוט ר' לוי יליף מקרא טמלס דס
 חילס. ג' חולי ז"ל כנכדו טמלק טמחך חילט חרקן, רס"י כי חלא. ד' צפדרי' טלפטי חוטי אכל צטוטס ל"ו. וטאל אלמורסיג ז"ל
 לטמ"ס כוס חנ"ו' וחמורחסי לטטות מלחכחו לדבר טברס ונרלס לו דיוקני טל אביו וחדעטו, ח"כ חלי רבותא דיוסף כל אדם
 יטרס טלחו צרלותו מרלס טרלס ז'. (בספרי חורח למח פרסחי טחול' לחור כן ע"ד סדמיון טידוע ח"ס כל מח טלח יעקב
 חסס וטבר חסר ליוסף וסי' חמיד סניצו ורלס כל ארחות מוסר לניטוטי וקדושתו ונחמקק צלצבו לור קדושת אביו, חלס צרנע
 סהצברוח ירו טסר מנגד טימו לור סקדס חוס, צטפת טברס חכר צס וטב חחוס, חסו מ"ס נרלס לו דיוקני טל אביו) וססיב
 טחל צלנרת לר"י יעבן רלובן וטמיון ירו צלויס לבא אל ארץ מטפתחס, וסי סער גדול בייס ויחורו טמלסיס לבא אל סף
 ארץ טפליח צפת סטמד. ובחסר כלס סבר טיי סלמיס זכ כוס ימיס לחוס צולמוס כבוחס אל ארץ גורס, ויטנע רלובן צניח
 חסון לחוח סמיר ויחמלו טליו ויחטו לו סס צטר לאכול וחרורנס טימו, וטמנין גס כוא סלך אל בייס חסר צמיר ויחס לפמי
 לאכול ויחל. ובסיחס טיפסיס חלסיס ונכחי רגליס יטבו סס ימיס חמדיס צלי סגד. כי יסדיס סס ח' סגורס. ויסי טנב רוסיס
 וידעו כי צכותס ללכת ויברכו את צעלי סכתיס חסר גמלו טמס חסד וילכו. טרס יפרדו סחדע אל רלובן צטל בית חסר גמל
 טמו, ויחמד לו סכרת סמך ענחס כך כי חחס יסחי, דע חסי גס חמי כמוד וקן סיחדיס סלטסיס לחי, וחלי וכל חסי צניח
 סומרי' חות ס' צסחר, ובמרתך מחחס לארץ חמי שוטט ונרק וסר חצבר וחלצ. ועחס אל חטנצ צטבור טלך צניחי כי
 צטר פגול לח צל צפיק. אך טמטון ידע צלכחו כי צניח וכרי יטב וננלח לכל חפסי ס"ג. ויסי כבוחס אל עירס ויך טמטון אל
 חכס טיירו ויטלסו מח זלח עטס ח' לי לטנרי צניח וכרי ולכול צטר טחל ולרעי ספליח סחצו? ויסיב דבר, צמי סנד נח לי
 ואל חכוד חומו, חס חטולס לח חללח דבר חסור צלי חוסי, ויחמר לחת נכון סדבר פעס ח' סלכחי עס סנעריס ציטר ורלחי
 חולסיס לחס ובנינס ויין טל וכריס, וסחלחיחי חלוס רצס אל סבנינס ואל סיין וטעמחי חטט מחס וחמרחי יטלח נח ס' לעבדך
 צדבר סוס. ויטן סחכס ויחמד ליק ס' צכל דרכיו, רעך סטוב מודך חטולס לח צל צפיו דבר חסור ויטמרו ס' מחקלס גס צפת
 נרס וחוט, אכל חחס כבר עברת לח סי ס' צלי חוסי, לח יקרת צעימו לעטות לך נס. וסנס ידוע מחדרס' כוס חחנולוח
 עטחכ חסס זרס לחח ס' לטביח לח יוסף ברסחס, מלבר כי צחלק ספחיס רלחס להדיחכו חף גס ספחידחו כי כפסע צינו לצין
 סמות חס לח יטמע חלי, ואל סי' צכח חרס לעמוד כנגדס ללי ס' עזרו. ועחס חס לח סי' יוסף עד סנס ליק גמוד נסמר
 מחחס זרס ומל חלות סחטנל, לח סיחס נפשו יקרה לעטות פלי להצילו צפעס סוחח, טלח סי' צכח חטסי. לגבור טל חלות
 סיגר עס סחד מוח חסר חבוטכו צמחט לחמוט צקולס. חולס צוקן לבוח ידע לח יוסף וטטר רעיומו מחל, ע"כ גס צמקוס
 טלח עמוד חסי צמי לח סיגר וסססחס וספחד עטס לו נס למטן סיילו חן סחטח, וסנס סוכתן סלחחי סמועד טל קדושתו, וע"ד זס
 ס' גס ח"ס קדוסיין פ"ח סכריצו צריקט סיכרו צר"ח וחרחו. ח' דכ עניחי צטס, עטס צככל רנלו, עטס צדך כסי. ו' חחלי טלח
 צייס חייסן עד ח"ח ולקטיס גמי עגלס סקב"ס צסיי ט' ילקוט. ז' ס"ל לח נחוס ס' לח"ח ח"כ צטפת רח לח סי' ערליס, וסל וקרי
 לכו ביטוטע ערליס סייע לחסר דנחוס ליטוטע דמחלן ולסבא חול"ס כאלו לח מל. ולר"ס חלו טלח עטחס צמדבר חמיד חלח טלח פרעו
 חטס סכנה סדך וכ"כ חסי' יצמות ע"ח. וקסס חיון דלח נחוס פריעס עד חסר רח, ח"כ סחוליס צמנדיס ג"כ לח נפרטו,
 וחלי מחלק קרל ביטוטע וקרי לחלו מווליס וסיילדי צמ' ערליס? וז"ל כמ"ס חוס' עס חף דלח נחוס ס' לח"ח ח"ח פרע עטחו
 דקייס גס כ"סח וטס צמו וצירו חסרו לעטות לפרוע וסחורס כל סחוליי צמ' חל צילודי' צמדבר חפני סככוס לח יוכלו לעטותס
 חף צטח טלעווו חסיי, וסייר קרי לכו ערליס. ח' ר"ל סטרע לחח וקסס לחס סי' לך' סרבות טרי'? ספריעס עטחס סחן
 כעור וח"ח לקרעס חלח לחחס חף צוטער נן ס' סיס כלסר נסחי, גס לסעמיס סרס ערלח חס לח נפרט. ט' סטוטס ז'
 חלכיס סר' י', וקנלח חלי על סבריה פרי' יט, וז"ל דען זכ כבר סי' צידס. י' חולסיס יט' חמר חלי קח נפסי לח טוב לחי
 מחבוחי, טסיב לו קב"ס סיברס ויחלט גס צס לח טוב לחח מחבוחיך. יא' כמד' סננס זס חלי' ענ"מ קי"ד. יב' וחחך לי

מנחת חינוך

תקון המעשים

ד. לשואלים¹⁰ על דבר תקון המעשים בימים אלו¹¹, היה רבנו מדרוך שיקבלו על עצמם

ארחות הלכה

10. יצוין שפעם בליל ערב יום הכפורים, לאחר שנפטר רבנו משואלים רבים שצבאו על פתחו, נענה לבני ביתו ואמר, ב"ה רבו כ"כ בדורנו מבקשי דבר ד' זו הלכה, ומדקדקים בכל פרט ופרט, ובפרט בהלכות חג בחג, אך ראו נא כי מכל השאלות שנשאלתי הלילה, לא עסקה אף אחת בהלכות תשובה, שהיא מצוות היום, ומי יתן ויתכשר דרא לעסוק כראוי גם במצוה זו שהלכותיה מרובות, ופוק חזי כמה טרחו ויגעו בה רבותינו הראשונים ושאר הקדמונים ז"ל, ואף חיברו עליה חיבורים מיוחדים, וא"כ כמה עלינו להתבונן ולעיין היטב לידע אופן קיומה כהלכתה. 11. בסי' תר"ג ס"א כתב המחבר "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך ליוזרה", ועיי"ש במ"ב סק"א דאם אינו יכול לאפות בעצמו סגי בהכשרת התנור ע"י השלכת קיסם או ניפוח עיי"ש. וכאן המקום להעתיק רשימת חכ"א שליט"א העוסק בעניני הכשרות בארה"ב, והיא תוכן שיחתו של רבנו בביקור הנ"ל אצלו בחדשי חיו האחרונים, וז"ל: הצעתי לפני הגאון זצוק"ל שאלות וספיקות רבים בנוגע לעניני בישול עכו"ם, ולאחר שראה שאינני חותר אחר קולא דוקא הסכים לענות לשאלותי, באופן כללי, וכה היו דבריו אלי, שנאמר בכאב לב גדול ובהתרגשות עצומה: אומר לך שיטתי בכללות ענין בישולי עכו"ם בזמננו. הנה בדורותינו נתרבו נשואי התערובת ר"ל, בפרט בארה"ב, באופן שלא היה מעולם בכלל ישראל, ובודאי שומה עלינו לחקור ולפשפש איכה נהייתה הרעה הגדולה הזאת. אכן כבר גילו לנו חכמינו ז"ל להדיא שורש הדבר, ואמרו שהגורם לנשואין עם גויים ר"ל הוא אכילת פיתם ויינם, כמבואר בגמ' ע"ז ל"ה ע"ב וטוש"ע סי' קי"ג, והנה תחת שישמרו בכל עוז על גזירות חז"ל הללו הורגלו בדורותינו לחתור ולחפש אחר כל מיני קולות בזה, אשר הם ודאי נגד רצון חז"ל, וגברה המכשלה כאשר נמשכו איזה מן המורים במדינות חז"ל להקל קולות גדולות ביותר [ורמז לי הגאון זצוק"ל שבודאי ידוע לי לאיזה קולא כוונתו, ונראה שנתכוין למה שהקילו דסגי בהדלקת מנורת חשמל או מנורת לייט בהתנור. הערת הרושם], סוף דבר אין אנו נזהרים לדאבוננו כראוי באלו הענינים, וראיה ברורה לזה הוא עצם המצב המחריר וה"טראגדיע" הלזו של נשואי התערובת, שהורו לנו חז"ל בבירור שהגורם לזה הוא בישולי עכו"ם ויין נסך כנ"ל. והנה בכל פוזרות ישראל קמו אנשים נכבדים יראי ד' ורבים בפעולות גדולות ועצומות למניעת נשואי תערובת, אבל עדיין לא נושענו מן הצרה הגדולה הזאת, ויש לדעת כי הסיבה לכך היא כי בו בזמן שמתאמצים להציל הנפשות מלהטמע בין הגויים ר"ל, עדיין ממשיכים לאחוז בכל אותן קולות שהן ההיפך הגמור מרצון חז"ל בתקנותיהם. ולכן העצה היחידה לכך היא לילך מן הקצה אל הקצה, ולהחמיר עד מקום שירינו מגעת, ואע"פ שאנו בני אשכנז יוצאים ביד רמ"א ואיננו זויס מהוראותיו, עכ"ז כראית היא הצלת ישראל שנדחוק בשבילה ככל האפשר במה שהקיל הרמ"א, ונחמיר בכל עניני בישול עכו"ם כמעט כשיטת הבי" [ולדוגמא נקט הגאון זצוק"ל ב' הלכות, הא' בהא דהקיל הרמ"א ביו"ד סי' קי"ג ס"ז בהדליק הנכרי את האש מאש של ישראל, שיש להחמיר דאם הבעיר הישראל אש קטנה ("פיילוט") מותר שידליק ממנה הנכרי תחת סיר אחד בלבד, אבל אם בא להדליק האש תחת סיר נוסף צריך הישראל להדליק שוב את האש הקטנה ("הפיילוט"), וכן על כל סיר וסיר. והב' בהא דהתיר הרמ"א בסי' קי"ב ס"ז דסגי בהכשרת התנור פעם אחת אם לא יעמוד בלא היסק אפי' כמה ימים, דבזמננו עלינו להחמיר בדבר ולהכשיר רק מה שהונח כבר בתוך התנור בשעת ההכשר ותו לא. ועיין ערוך השלחן יו"ד סי' קי"ג סמ"ד דדברי הרמ"א הם לענין דיעבד]. ובאמת אם יתנו אחינו בני ישראל אל לבם ויבינו גודל הסכנה שיש בהקולות הללו, יתאמצו להעמיד ממונים ומשגיחים בכל מפעל ומפעל, שהיא התקנה הטובה ביותר, ואם אין זה באפשרי יעשו עכ"פ במדת האפשר. וסיים הגאון זצוק"ל ואמר לי,

אוצר החכמה

להתחזק במשך השנה הבאה בדבר מסוים¹³ - שלהשערתם יוכלו לעמוד בו, ובפרט להוסיף בכוונת הלב בתפלה¹⁴ וברכות¹⁵.

דבר הלכה

יספיק לומר קדושה עם הציבור¹².
 ד. לפי שהם מקרנים את האדם לצוראו, והם ז"ל צברכות (ל"צ ע"צ)¹⁶.

ארחות הלכה

אשריכם אם תצליחו לקיים העצות והגדרים הנכונים ברוח כוונתם האמיתית של חז"ל, ואם תמנעו בישול עבו"ם בין אחב"י היראים והחרדים לדבר ד', תצילו עי"ז את זרע בית ישראל הרחוקים משמירת התורה מלהטמע בין הגויים רח"ל, וגדול יהיה שכרכם מן השמים". ע"כ רשימת הדברים הנ"ל. ¹². שם. ועיין

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on previous Shows

Show 202, 203, 205 - Kashrus

Comment one *click here*

Show 206- When to leave kollel

Comment one *click here*

Comment two *click here*

Selected emails from our listeners

Show Suggestions

If, how, and when to dismiss an old, underachieving or plain not good Rabbi. You know not every Rabbi is good.

Yaakov M. Berger

Rabbi Neustadt

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף יג

והמעושן אינו כמבושל. הגה: גם כבוש אינו כמבושל, דלא אסרו אלא בישול של אש.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נב

בענין בשול בחמה ז' מנחם אב תשל"א. מע"כ ידיד בן ידיד חשוב ונכבד בר אוריין ובר אבהן, מוהר"ר אליעזר נחום אייזענבערג, שליט"א.

הנה בדבר בשול בחמה דליכא איסור בשבת שפרש"י בשבת דף ל"ט וכן הר"ן מטעם דאין דרך בשול בכך, הוא פשוט משום דנהי שהבשול שהיה במשכן היה באש מ"מ היה שייך למילף גם בשול ע"י חמה להיות תולדה, דהא מכל האבות מלאכות שהיו במשכן הרי למדין לחייב גם כל הדומה להאבות באותו החיוב ממש ונקראו תולדות, שלכן הוצרך רש"י לפרש שאין למדין בשול ע"י חמה מבשול ע"י האש שהיה במשכן משום שאין דרך בשול בכך. ואין הכוונה דאין דרך בשול בכך כהא דעושה מלאכה כלאחר ידו ושאר שנויים שפטור כדאיתא /בשבת/ בדף צ"ב בהוצאה וה"ה בכל מלאכה שצריך לעשותה כדרך שעושין בנ"א מלאכה זו כדאשכחן בכמה דוכתי. דהא חזינן שבתולדות החמה איכא גם אלו שדרך לבשל בהם ממש כמו בתולדות האור, דהרי המבשל בחמי טבריא תליא דלר' יוסי דסובר דתולדות אור הם דחלפי אפתחא דגיהנם חייב ולרבנן דתולדות חמה נינהו פטור כדאר"ח /בשבת/ בדף מ', ואם אין דרך מלאכה בכך מ"ט יתחייב כשהוא תולדות האור, דמ"ש מבורר בקנן ובתמחוי שפטור משום שאין דרך מלאכת בורר בכך בדף ע"ד ומנטל צפרניו בידו ובשניו שפטור משום דאין דרך גזיזה בכך /בשבת/ בדף צ"ד, אלא ודאי שהוא דרך מלאכה מאחר שהם חמים טובא שיכולין לבשל, ומ"מ לרבנן שחמי טבריא הם תולדות חמה פטור, וכן בסודר שהוחם באור הוא חייב בגלגל ביצה בהסודר דתולדות האור הם כאור שחייב ובהוחם הסודר בחמה באותו החום וגלגל ביצה פטור. אלא כוונתם דאף דאין להחשיב דלאו דרך מלאכה הוא לבשל בחמה דאם אין לו עצים והוא דבר המתבשל בחמה יבשלו בחמה, אבל כיון שעכ"פ אין מבשלין בחמה אלא כשאין לו עצים אין למילף אותו מבשול על ידי האור שהיתה במשכן להחשיבו תולדה מאחר שאינו דומה להבשול שהיה במשכן.

וממילא מאחר שלא ילפינן בשול חמה מבשול האור ליכא חיוב אף לא לתולדות החמה אף שדרך הבשול על ידם הוא כמו על ידי תולדות האור, דהסודר הא נתחמם בחמה באותה מדה שנתחמם באש, וחמי טבריא הא חמים כחמי האור, דמאחר דהבשול דחמה אינה מכלל המלאכה משום דלא דמו למבשל שהיה במשכן אין למילף שוב את התולדות דממילא גם הם לא דמו לבשול שבמשכן כיון שהם תולדות דבר שאין בו מלאכת בשול.

ואולי יש לומר בטעם אחר דתולדות החמה וגם תולדות האור אין הדרך כל כך לבשל בהם, שלכן אין למילף אותם שיהיו תולדה מצד חמום של עצמם אף לא לתולדות האור, אך שמ"מ חייב גם על הבשול דע"י תולדות האור מצד שנחשב זה כבשול מצד האש עצמו שהרי החמימות שבהמים והסודר הרי הוא מהאש וממילא

הוא בכלל בשול האש עצמו שהרי חמום האש הוא המבשל, שלכן אף שלא היה בשול זה ממש במשכן כיון שאין לחשוב זה שינוי מדרך המלאכה חייב, ודמי זה להעמיד הקדרה ברחוק קצת יותר מהאש מכפי דרך בנ"א אבל הוא עכ"פ מקום הראוי להתבשל במשך יותר זמן שודאי חייב אף אם במשכן לא היו עושין כן כדי למהר הבשול. וכמו כן הוא במבשל בתולדות האור שהוא בשול בחמימות האור לא שייך לחלק כל זמן שאין זה שינוי ממש מדרך המלאכה שיש אף רק מעט אינשי דמבשלין בהם, ולכן כשהם תולדות חמה אף ששויין ממש במדת החום כמו אם היו תולדות האור כהא דחמי טבריא וכהא דסודר שבחמימותו יכול לבשל ביצה, פטור דמצד עצמן הא אין למילף תולדות מבשול האש שהיה במשכן מאחר דאין הדרך כל כך לבשל בהן וכל החיוב בתולדות האור הוא מצד שהוא נחשב בשול בחמימות האש שזה הא ליכא בתולדות החמה, שאם נחשוב כן הרי מתבשל בחמימות דחמה שאין בו חשיבות מלאכה. וטעם זה הוא יותר מסתבר.

ולמה שבארתי כוונת רש"י והר"ן מסתבר שזהו גם כוונת קרית ספר דכתב דאין בשול מן התורה אלא באש, ולא פליגי כלל, אלא שלא כתב הטעם דפירשו רש"י והר"ן, דהא מוכרח כן דבלא טעם היה לן ודאי למילף מבשול אש שהיה במשכן כמו כל התולדות.

וא"כ בהמייקר - ויין אווען /תנור מיקרוגל/ שטוב לבשל בו כמו באש ממש ואלו שיש להם תנור כזה משתמשים בו יותר מבשול דבאש ומה שלא נתפשטו תנורים אלו עדיין הוא משום דלא מצוי עדיין הרבה תנורים וכשיהיו מצויין ודאי ישתמשו בהם כו"ע דהא הוא יותר טוב, ודאי יש למילף מבשול דאור דהיה במשכן בחשיבות תולדה שהוא לכל הדינים כהאב דבשול ע"י האור לאיסור ולחיוב סקילה וחטאת, לא רק לרש"י והר"ן אלא אף לקרית ספר דהרי לא פליגי כלל לפ"מ שבארתי.

ומש"כ כתר"ה בהצד לאסור בלשון זה, אף על פי שאין זה אש ממש מ"מ כיון שהכינו לבשל בו ונתכוין שיהיה כמו אש ממש לא כמו חמה שלא עשה מעשה במבשל, הנה לא זהו הטעם מה שליכא איסור בשול בחמה דאפילו עשה מעשה דהביא הקדרה על הגג ששם זורחת השמש יותר עד שיכול לבשל נמי ליכא איסור בשול, והטעם הוא כפרש"י והר"ן וכדבארתי דבריהם.

ולענין אם איכא מלאכת מכה בפטיש באוכלין כשגמר בשולו, הרי הביא כתר"ה שהמ"ב בבאור הלכה סימן שי"ח בסעיף ד' ד"ה והדחתן מביא דרוב שיטות הראשונים מפרשים במליח הישן וקולייס האיספנין דדוקא בחמין משום בשול ולא בצונן אלמא דליכא מכה בפטיש בבשול אוכלין, אבל הא לפי מה שמביא באור הלכה מנשמת אדם דבמליח וקולייס האיספנין כיון דהיה יכול לאכול מתחלה ע"י הדחק ליכא משום מכה בפטיש, שוב לא נבטל סברת הלבוש והפמ"ג שאיכא משום מכה בפטיש באוכלין אלא רק במה שגם במליח הישן וקולייס האיספנין, נמי סובר הפמ"ג דהוא משום מכה בפטיש. וכוונת תירוץ הנשמת אדם שלכאורה תמוה דהא מכה בפטיש הוא על הגמר אף שכבר הוא כלי ראוי לתשמיש, נראה דכיון דהיה יכול לאכול מתחלה ע"י הדחק שחשיבות אוכל כבר יש להו ליכא שוב גמר דהרי זה אוכל כמו שהוא וזה אוכל כשידיחו בצונן וזה אוכל כשידיחו בחמין דכלי שני וזה בחמין דכלי ראשון, וממילא ליכא בזה מציאות דמלאכת מכה בפטיש, ואין לחייב אלא משום מבשל דהוא דוקא בחמין, אבל באופן דאיכא גמר מלאכה כגון דבר שאין יכולין לאכול בלא הדחה ובהדחה נעשה לאוכל הוא גמר לחשיבות אוכל דלכן שייך ע"ז מלאכת מכה בפטיש אף שאיכא אינשי

דלא אכלי עד שידיחו בחמין דכלי ראשון, משום דעכ"פ לענין חשיבות אוכל נעשה בהדחה לאוכל והיה זה גמר מלאכה שהוא מלאכת מכה בפטיש.

וא"כ אפשר שכל הני ראשונים סברי כתירוץ הנש"א דמליח הישן וקוליים האיספנין נאכלין גם מתחלה ע"י הדחק וליכא ממילא מלאכת מכה בפטיש כדלעיל, והר"ן שהביא בבאור הלכה שסובר דמליח הישן אינו נאכל כלל וע"י הדחה הוא נאכל ע"י הדחק שלדידיה צריך לומר כבאור הלכה שליכא מכה בפטיש באוכלין, אין הכרח ששאר הראשונים יסברו כמותו. וממילא מתורץ גם קושית באור הלכה מהא דא"ר יוסף גלגל הביצה במה שנתן בצד המיחם חייב חטאת, דג"כ כיון שנאכל כמות שהוא חי ליכא שוב ענין מכה בפטיש שזה אוכל בבשול משהו, וזה יותר מעט וזה עוד מעט יותר וזה כשנעשית קשה, וא"כ ממש הוא כמליח הישן וקוליים האיספנין לתירוץ הנשמת אדם, ודימה מר בריה דרבינא שפיר שבתרווייהו הוא משום מבשל, ושפיר כתב הגר"א דלביצה ומליח הישן דין אחד לשניהן, אבל ליכא ראייה מכאן שליכא ענין מכה בפטיש באוכלין דבדבר שאינו ראוי לאכול כלל ובהדחתו אף בצונן נעשה ראוי לאכילה אף שעדיין לא יאכלו הרבה אינשי איכא מלאכת מכה בפטיש כסברת הנשמת אדם.

וזה נראה שהיתה כוונת אביך מהר"ר אהרן צבי שליט"א, לתרץ בביצה שהוא משום דנאכל חי שהוא כתירוץ הנשמת אדם במליח הישן וקוליים האיספנין, ולמה שבארתי בכוונת תירוץ הנש"א לא קשה מהא דביצה יש בה משום בשולי עכו"ם דאף דכיון דנאכל רק ע"פ הדחק כשהוא חי יש בזה איסור בשולי עכו"ם מ"מ מועיל זה לסלק ענין מלאכת מכה בפטיש דזה עושה דשוב ליכא גמר מלאכה מאחר דזה אוכל כך וזה אוכל כך כדלעיל.

אבל קושית באור הלכה משויי אוכלא משוינן לר' יהודה /בשבת/ בדף קנ"ה ולא מחייב משום מכה בפטיש לכאורה היא קושיא עלייהו, ולכן היה מסתבר לדינא כבאור הלכה, אבל עכ"פ אין לנו לדחות דברי הלבוש והפמ"ג והנש"א בשביל זה ולכן הוא קצת ספק לדינא.

ודברי הצפנת פענח שהביא כתר"ה דכל דבר שנתבשל בחמה הדר כמו בדם שנקרש בחמה שאיתא במנחות דף כ"א דהדר, ודאי צדק כתר"ה דמוקשין מאד דברור דלא הדרא ביצה וכל דבר שנתבשל ע"י חמה לכתחלה, ול"ד לדם שנקפה קודם שנתבשל דלאחר שנקפה שוב אינו מתבשל שלכן הדר לכתחלה.

ומאחר שאיכא איסור בשול בתנור זה יצטרכו לעשות הכירא כעין גרופה וקטומה לתנור דאש להיתר שהיה. והנני ידו מוקירו ומברכו באהבה, משה פיינשטיין.

תוספות מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא - פרש"י דרבנן גזור משום דחייש שמא יאכילנו דברים טמאים ויותר היה נראה לפרש הטעם משום חתנות וכן פ"ה במתני' אומר הר"ר אברהם ב"ר דוד דודאי שלקות אסרו חכמים כשהעובד כוכבים מבשלם בביתו אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים ולא הודה לו ר"ת דודאי כיון שהעובד כוכבים מבשל לא חלקו כלל חכמים בין

רשות הישראל לרשות העובד כוכבים כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים.

ט"ז יורה דעה סימן קיג ס"ק ג

בשפחות שלנו. פי' הקניות לנו ומוזהרין אנו על מלאכתן בשבת מן התורה ואין מכלל זה השפחות עובדי כוכבים שהם נשכרים לישראל לזמן אלא דבאו"ה כלל מ"ג כתב גם באלו להתיר בדיעבד ולסמוך על הר"א שמביא הטור שבבית ישראל אין בו משום ביטול עובד כוכבים אף על גב דלא קי"ל כוותיה:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ד

יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר, ואפילו בדיעבד (תשובת הרשב"א ס' ס"ח). הגה: ובדיעבד יש לסמוך אדברי מתירים (ארוך כלל מ"ג והגהות ש"ד). ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט (שם).

שו"ת מהריט"ץ (ישנות) סימן קסא

כל ימי נצטערתי על בישקוג"וש שמוכרים הגויים לפי שאני זהיר בפת של גויים אם לא על ידי קיסם ואלו הבישקוגוש הייתי מצטער לפי שאין דרך ומקו' להשליך קיסם אמרתי אי איישר חילי אתיר יתיה ועת הבאתי אחרי העיון בחמלת ה' עלי ומצאתי להם התר.

ואומר דידוע טעם איסור פת של גויים מדרבנן ומשום חתנות נגעו בה כדאיתא בגמ' והביאה הרמב"ם זלה"ה והטור י"ד סימן ק"כ וכתב שם וז"ל קצת מהמחברים חילקו בין פת של בעל הבית לפת של פלוט דלא שייך חתנות אלא בשל בעל הבית בלבד הילכך אסרוהו אם לא במקום סכנה אבל של פלוט אין כאן כל כך קירוב דעת שבאומנותו הוא עוסק וכן מחלק בירושלמי וכו' עכ"ל. הרי שטעם האיסור הוא משום חתנות הילכך בפלוט דליכא הך חששא איכא מאן דשרו ואנו נהגנו איסור אפי' מן הפלוט כדברי המחמירים מ"מ בבישקוגוש יראה לעניות דעתי דלכ"ע שרי. תדע דהא כתב הטור שם וז"ל וכתב אדוני אבי הרא"ש זלה"ה תשובה שלא אסרו אלא פת חטים ושעורין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון אבל של קטנית ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו וגם אינו חשוב להיות בו משום ביטול גויים עד כאן לשונו.

וכתב הרב מהר"י קארו זלה"ה וז"ל ומ"ש וגם אינו חשוב להיות בו משום ביטול גויים ז"ל הרא"ש דע כי אין בו משום פת של גויים שאינו בכלל פת סתם שאמרו חכמים משום חתנות דאינו חשוב ואפילו בביטול גויים אם אינו עולה על שלחן מלכים מותר עד כאן לשונו. משמע מדבריו שאם היה עולה על שלחן מלכי' אסור משום שלקות דלא גרע מפני שהוא עשוי פת וזה פשוט. עכ"ל.

ויש להקשות לכאורה דא"כ מה טעם מתירין פת פלוט תיפוק ליה משום שלקות של גויים אף על גב דליכא איסור משום פת של גויים יהא אסור משום שלקות ובודאי דהאי קושיא לאו קושיא היא משום דשלקות

גופייהו טעם האיסור שאסרו חכמים הוי משום חתנות וכיון שכן סברי הנך רבוותא דבפלוטרי ליכא חתנות דבאומנותו הוא עוסק ובזה נמצא סמך למה שאנו אוכלין אפונים של גויים הנקראים בערבי קוראמי והם הם עולים על שולחן מלכי' והרב מהר"י קארו זלה"ה כתב סימן קי"ג ז"ל אמרי' בגמ' חטים ועשאן גוי קליות שרו וכתב הר"ן הטעם משום דלא נשתנו מברייתן אבל הרמב"ם ז"ל כתב פרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות דטעמא דהא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ועל פי דברים אלו נהגו התר באפונים קלויים שקולים הגויים ולא פקפק אדם עליהם וכו' עד כאן לשונו.

ואני אומר דאין אנו צריכין לזה דמה שנהגו התר בקוראמי הוא משום דהן מן הפלוטרי דלא שייך טעמא דחתנות אעפ"י שבפת יש חולקים דאפילו מהפלוטרי אסור דוקא פת דחשוב אבל קליות ודאי העושה אותם למכור בשוק כולי עלמא מודו דליכא איסור משום דליכא טעם חתנות ודוקא בפת אסרו דאפילו פלוטרי איכא חשש דחתנות כיון שהוא חשוב ומזמין עליו אבל קליות אפילו מי שיחמיר בפת פלוטרי יודה בקליות שעושים למכור בשוק דומיא דפלוטרי דשרי וטעמא דכתב הר"ן והרמב"ם זלה"ה בקליות הוצרכו לכותבו כדי להתיר אפי' קליות של בעל הבית אבל בקליות פלוטרי בלאו הני טעמי שרו משום דבפלוטרי לא שייך חתנות דבאומנותו עוסק ואפי' מי שמחמיר בפת פלוטרי מודה בקליות פלוטרי וכו'.

הכלל העולה בידינו דאלו הבישקוגוש כיון שאין נקראים פת ואינם חייבים המוציא ונטילת ידיים הוה להו כשאר קליות ומותרים לקנותם מן הפלוטרי דוקא משום דאפי' בפת סברי רבוותא דמותר משום דליכא חתנות ואף על פי שנהגנו בפת כדברי המחמירים אפי' בפלוטרי הכא בבישקוגוש אין להחמיר כל כך בשל פלוטרי דוקא. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתנו נפלאות אמן. כ"מ. הצעיר יום טוב צהלון.

רבבות אפרים ח"ה סי' תקצו

וכן מוסרים בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהשתמש בסברה כזו של הרא"ה, והיא בתשובה כת"י שנכתבה על פיו מאת הרב ר' נטע גרינבלאט, אחד מתלמידיו המובהקים וקראה לפניו והגאון הסכים ואמר שנכתבה כראוי [הערות העורך: שאלנו מאת בנו של הגרמ"פ, הג"ר ראובן פיינשטיין שליט"א ואמר שכן הוא באמת, ושאפשר להדפיסה בלי כל חשש], וז"ל התשובה.

[שאלה], בדבר המכונה האוטומטית שנצורה במיוחד לחמם ביצים טרופות בחימום של קיטור- (=סטים, בלע"ז) ונעשות מה שקורים "עג ראָלס", זוהי

צורת הפעלתה: כתחילת השבוע אינו יהודי לוחץ כפתור חשמלי שמדליק ומכין את המכונה, ובכל עת שהביצים הטרופות באות אליה ע"י צינור מכלי אחר מתחלת המכונה לפעול מעצמה וגורמת להכלים שכתוכה הנקראים בשם "מאלדס" לקבל את הביצים והכלים עוברים מעל לקיטור עד שהביצים נגמרות ע"י החום, ואז המכונה מוציאה את ה"עג האלס" לחרץ ואורות אותם בחבילות. אחרי שמתרוקנים הכלים, המכונה מפסיקה מעצמה מלפעול וכך היא עומדת בלא פעולה עד שביצים אחרות באות אליה, שאז מתחילה מעצמה באופן אוטומטי את תהליך יצירת ה"עג האלס". כה מתחילה המכונה ומפסיקה מעצמה עבודתה עד סוף השבוע, שאז מפסיקים את כוח החשמל המחובר אליה. גם ביאת הביצים הטרופות אל מכתח החימום היא באופן אוטומטי מכלי הנמצא בחדר אחר. כשמתמלא הכלי בביצים יש מנוע ("מוטור") שמתחיל מעצמו להעביר את הביצים למכנת החימום השניה, ע"י שנפתח הצינור והביצים עוברות בתוכו למכתח החימום [ע"כ לשון השאלה].

[תשובה], יש לדון להחיר "עג האלס" אלו מאיסור בישול עכו"ם, דהנה כבר דנו בעלי הוראה בדור שעבר, כשעלתה שאלת ה"סרדינים" וכדומה להחיר משום רבמציאות לא שייך בהם גזירה דחתנות, דהרי מתבשלים בבית חרושת ע"י כמה וכמה פועלים אינם יהודים ונאכלים במקום אחר לגמרי, באופן שלא יבוא האוכלים להתקרב לאלה שעסקו בכישולם, והאוסרים סוברים שמ"מ יש לאסור משום לא פלוג רבנן. תראה שלא שייך לאסור משום לא פלוג אלא כשהבישול הוא באופן הרגיל, בגונא ששייך שיבואו לידי קירוב, שאז אף כשהבישול הוא במקום אחר שלא שייך התקרבות לא"י המבשלים אסור משום לא פלוג. אבל באופן שלנו שמתחממים הביצים ע"י מכתח ובצורה שכזו שלעולם לא מבשלים במכתח זאת באופן שיש חשש של קירוב במציאות (ובאמת כשהביצים מתחממות אין א"י מתעסקים אז בהחימום) י"ל שאין לאסור משום לא פלוג, דהרי בצורה זו של בישול אין חשש של חתנות לעולם [עכ"ל התשובה].

שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן קח אות ו

בענין הסרדינין - כהיום אין נמלחין לפני עשיתן ושמיין אותם בקופסאות ברזל תוך שמן ואחרי שנסגרו כבר הם מתבשלין בכח זיעה, והבשול הוא באופן כזה שע"י הזיעה מתבשל השמן מהר, והם מתבשלים ע"י בשול השמן - ולפי שורת ההלכה, יש בהם בשול גוים, דדגים קטנים אלה עולים על שולחן מלכים, וזיעה הוא בשול גמור, והמקילים בזה סומכין עצמן על יסוד המבואר בקצת ספרים שאין מעשה בית חרושת

שעושים בו רבבות לרבים בכלל גזרת חתנות, ומפה קדוש החזון איש זצ"ל שמעתי להחמיר בזה.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף טז

כלים שבשל בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס מגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא.

רמ"א יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ז

וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי (או"ה שם בשם מהר"ם).

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יג

הדליק העכו"ם את התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם, או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא ישראל וניער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מותרת, ואפילו לא זרק אלא עץ לתוך התנור התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה.

תלמוד ירושלמי מסכת פאה פרק ז הלכה ה

דאמר רבי אבון בשם ריב"ל לא סוף דבר הלכה זו אלא כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה צא וראה מה הציבור נוהג ונהוג.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צו

כי ידע יידי אשר איסור מראית העין הוא רק בדבר שנעשה זה ברוב הפעמים באופן האסור והוא עושה זה באופן המותר אסרו מפני מראית העין, כגון לעשות ע"י עכו"ם בקבלנות מלאכה כזו שהרבה עושים בשכירי יום שהוא אופן האסור, לכן אסרו גם בקבלנות משום מראית העין, וכן בנשרו כליו במים אסרו משום מראית העין לשוטחן בחמה במקום שרואין בנ"א שיחשדו שכבסן. אבל לעשות דבר היתר מפורסם בשביל איזה אנשים שיטעו לחשוב שהוא דבר איסור לא אסרו.

שיר השירים רבה פרשה א-ב

דבר אחר לריח שמניך טובים וכו', מה השמן הזה אין מתערב בשאר משקין, כך ישראל אין מתערבים באומות העולם דכתיב (דברים ז) ולא תתחתן במ.

Rabbi Gerstein

חכמת אדם שער איסור והיתר כלל 10 סעיף ד

מיני לפתות שקורין מערין וריבין נראה לי אף על פי שנאכלים חיינ כיון שאין זה אלא לפרקים על ידי הדחק ועולה על שולחן מלכים אסורין וכן כמהין ופטריות שקורין שוועמליך (ש"ך ס"ק ב') ונראה לי דפירי שקורין ערד עפיל או בולבעס עולה על שולחן מלכים. כללו של דבר הכל הולך אחר המקום מה שדרך לאכול באותו מקום לרוב בני אדם כשהוא חי או שאינו עולה על שולחן מלכים מותר ואם לאו אסור אבל אם הוא אוכל כשהוא חי לא אזלינן בתריה דבטלה דעתיה (פרי חדש ס"ק ג'):

ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף יח

תפוחי אדמה שקורין קארטאפליע"ס או בולבע"ס נלע"ד דזה מקרי אין עולין על שלחן מלכים ואם בישל העכו"ם אותם רק במים בלבד או אפה אותם מותר לישראל לאכלם דידוע שהיא אכילה פשוטה ורק דלת העם אוכלים אותה למרבה מפני עניותם ודוחקים ואף שגם עשירים אוכלים אותם לפרקים זהו מפני גודל ריבויים ולא מפני שהוא מאכל חשוב ועל שלחן מלכים בודאי לא תעלה לא ללפת את הפת ולא לפרפרת ורק בזמן בישולם שהם עדיין רכים דרך השרים לקנותם לשומם באיזה מאכל בתבלין אבל בכל השנה לא יאכלום לשם מאכל אך מצאתי לגדול אחד שכתב שתפוחי אדמה עולין על שלחן מלכים [חכ"א שם] ואולי דבזמן הקדמון שלא היה זה בנמצא היה מאכל חשוב דזה ערך מאה שנים שהובא המין הזה מהמדינות שמעבר לים הגדול אבל עתה במדינתנו שזורעים אותה למרבה והוא מאכל רוב ההמון והוא מאכל פשוט מאד והאיש הרך והענוג יאמר לה זרה הלאה נלע"ד דאין שייך לומר על זה עולה על שלחן מלכים ויש להתיישב בזה:

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יז

וכן קליות של עכו"ם מותרין ולא גזרו עליהם שאין אדם מזמן חבירו על הקליות.

סימן כה

גדר "עולה על שולחן מלכים" לענין בישולי עכו"ם

אם יש איסור בישולי עכו"ם בתפו"א מטוגן [צ"פס]

שאלה: האם תפוחי אדמה החתוכים דק דק ומטוגנים בשמן הנקרא צ"פס, הינם בכלל האיסור של בישולי עכו"ם, שלכאורה מצד עצמם אינם דבר העולה על שולחן מלכים, וא"כ אין בהם משום איסור בישולי עכו"ם (שו"ע יו"ד ריש סי' קיב וסי' קיג). אמנם, מדברי מרן בעל האגרות משה זצ"ל בתשובה (יו"ד ח"ד סי' מח ס"ק ה) משמע שדעתו נוטה לאיסור, וכן נשמע משמיה דמרן רבי יעקב קמנצקי זצ"ל, שהיות ותפו"א מטוגן הוא מהדברים העולים על שולחן מלכים, אף שאינו עולה כשהוא חתוך דק דק, כיון שיש במינו שעולה על שולחן מלכים אין לחלק בין אם נחתך לחתיכות גדולות יותר או דק דק.

כ"ב אדר הראשון תשנ"ז לפ"ק

לכל יודעי דבר, והוא שתפוח אדמה מטוגן אינו עולה על שולחן מלכים בשום פנים ובאיזה צורה שבעולם. כי מה שאתה רואה - ר"ל התפוחי אדמה הקטנים הנראים כמטוגנים המוגשים עם הבשר בחתונות, אינם מטוגנים כלל, כי אם מבושלים הם. ורק אחר הבישול מטוגנים אותם מעט, אבל ראויים לאכילה לגמרי קודם הטיגון. ואת"ל שאולי יש לחוש שטיגון ובישול אחד הוא, א"כ אזדא לה כל דין שולחן מלכים אם נאסור דומה לדומה. וברור כחמה, ששואל אחד שאל למרן ז"ל והקדים לומר שתפוח אדמה שצלו או מטוגן עולה על שולחן מלכים, והוא ז"ל השיבו לפי שאלתו, שאם כן אין לחלק ביניהם. וגם על זה יש לפלפל, אבל האיך נעמיס על גאון עולם שהיה פיקח יותר מכל בני דורו, דברים שאי אפשר?

ב. "עולה על שולחן מלכים", אם הוא על המאכל הפרטי או על המין: ראשית כל נעיין בחקירה המפורסמת אם גדר עולה על שולחן מלכים קאי רק על

א. דעת גדולי הפוסקים: קבלתי מכתבך ועיינתי בו, ולכאורה כנים הדברים, כי כן הורו גדולי הפוסקים, ומי האיש אשר יבא אחרי המלך. מיהו (דלא כנראה בשטחיות) עד היום ועד בכלל אין בידינו שום הוראה ברורה בענין זה, כי שאלת חכם אי אפשר להבינה על בוריה אלא אם כן נדע בדיוק דברי השואל איך שאל. והנה כל ההוראות המפורסמות מפאר דורנו מרן הגאון ר' משה זצוק"ל הן מפורטות עם נימוקים וביאורים עד אשר נבין על מה קאי בדיוק וכוונת השואל והנשאל, לא כאותה שלפנינו שיש בה שורות אחדות בישולי מכתב שמלפני ארבעים שנה ויותר, ולא נודע תוכן מלות השואל, ואף השואל בעצמו איננו ברור בדיוק כי אבד מזכרונו על איזה חפץ דיבר ואיך תיאר. וכן מה שאמרו בשם מרן ר' יעקב זצוק"ל - פוק חזי - הרי אומרים משמו שמכיון שתפוח אדמה מטוגן עולה על שולחן מלכים, אין לחלק בין זה למה שנחתך יותר דק כאשר כתבת, ולמה לא שמת לבך למה שפשוט ומפורסם

א. ז"ל שם: "בדבר פאטייטא טשיפס [=צ"פס תפו"א]... ואם יש בהו איסור בישול עכו"ם כשיודע שהוא בשומן כשר - אם הידיעה הוא ע"י השגחת אדם ירא שמים יש לסמוך שגם על זה משגיח לתקן שלא יאסר מדין בישול עכו"ם. אבל אם האמת שלא השגיח על זה ונתבשרו ע"י עכו"ם, אין בזה היתר ברור. והוא כמו כל דבר הנעשים בבתי חרושת שיש אומרים טעמים להקל וכן נוהגין רוב העם, ובאיסור זה שהוא דרבנן אין למחות באלו שמקילין".

להכין באופן העולה על שולחן מלכים, אזי נעשה אותו החפץ-פרי דבר העולה על שולחן מלכים (לפי סברא זו), אבל היאך אפשר ל כן על בני מעיים, דהם הרי לעולם לא יעלו של שולחן מלכים בשום הכנה שבעולם? ואולי נאמר דנגרריה [לבני מעיים] בתר שאר חלקי הבהמה? הלא זו סברא חדשה, ואינה דומה כלל להא דתיזיל בתר המין דלעיל. וביסודם הרי הם בנויים על עיקרים שונים זה מזה, דקביעת המין כעולה על שולחן מלכים, וגרירת חלק אחד בתר חברו, עניינים רחוקים זה מזה לגמרי הם. ולומר דנגדיר על שם בשר כמין אחד, אי אפשר, דאז נאמר דמין צמח הוא גם כן מין אחד ואנה אנו באים, כי בדרך זאת לא ימצא לנו שום דבר שאינו עולה על שולחן מלכים, ואינה אלא סברא של הבל.

ועוד, שקשים דברי האו"ה בסי' קי"ב, דאם כוונתו היא דמשום שאפשר לבשל אורז וקטניות באופן דיעלו על שולחן מלכים, ומפני זה נעשה כל מין אורז למין העולה על שולחן מלכים, אמאי הוצרך להאריך ולומר דאפשר לבשלו ולעשות ממנו פרפראות. ועוד תמוה, דהאיך נלמוד אפייה מבישול, דבפת אורז איירינן שהיא באפייה, והאו"ה רצה לאוסרה (כפי הבנתם) משום שיש במינו בבישול. אלא אם כן נאמר דכל מין שבעולם נדון אם יש איזה אופן אחד שיצטייר שיעלה על שולחן מלכים, ואין דברי האו"ה נוטים לדעה זו.

ויותר קשה מהכל, דהאיך נדון על איזה מין בסיבת עובדא מורה - אחד מיני אלף - והמיעוט יכריע את הרוב (וכמו כן בתפוחי האדמה שלפנינו, שתשעים ותשע אחוז נמלט משולחן מלכים - לכל הפחות), ולהוי ידוע שכל הסברות שהבאתי לעיל להצדיק שיטה זו וליישר העקמומיות שבו, שמעתי מלומדים שלא ראו הדברים במקורם אלא רק קבלו "מפי השמועה" שכן הוא דעת האו"ה והערוך השלחן, וטרחו ליישבם.

ג. ביאור דברי האיפור והיתר: אמנם תדע שהכל טעות מכאיבה, כי לא נמצא כלל בדברי האו"ה דברים כדלעיל, והטעות נובעת מהקוראים השטחיים שלא טרחו לפתוח ספרי מקור, ושכל ידיעותיהם נובעות ממה שציטטו אחרים בשמם. והמעייין יראה שבעל האו"ה (סי' מג סעי' ב)

המאכל הפרטי, וכן הוא משמעות השו"ע יו"ד סי' קי"ב סעי' א לענין פת אורז (שפת אורז אין בה בישולי עכו"ם אף שאורז עצמו הוא דבר העולה על שולחן מלכים, אא"כ ידעינן ביה בודאי דעולה על שולחן מלכים, עי"ש). או אף על המין, היינו, שאם נמצא במקום אחד שתבשיל מאיזה מין עולה על שולחן מלכים באיזו צורה שיהיה, אז נאסור כל אותו המין כי כבר נקרא מין זה "עולה על שולחן מלכים". ואף כי נמצא בשו"ע בפירוש להיפך וכמ"ש, מ"מ מרגלא בפומא דאינשי דאיכא מגדולי הפוסקים דסברי להיפך ואולי יש לחוש לדבריהם. ואני בעניי לא זכיתי למצוא מיהו בעל הדעה הנ"ל, ולענ"ד נאמר בטעות ואין גם אחד דס"ל כן. וראשית נבוא לעיין במקור הראשון שתלו בו סברא זו, הוא האיסור והיתר שהו"ד בש"ך בסי' קי"ג, ואתריו נעייין בספר ערוה"ש שהביא דברי האו"ה, ושמפורסם בין הרבה מן הלומדים דאיהו ס"ל כן.

כתב הרמ"א (יו"ד סי' קיב סעי' א), דפת אורז אסורה משום בישולי עכו"ם במקום שעולה על שולחן מלכים ומותרת במקום שאינה עולה. והאיסור והיתר (סי' מד סעי' ג) נחלק וכתב דאסור בכל אופן, וטעמו כיון דאפשר לבשלה ולאכלה בתורת פרפרת, יש בו גם עתה משום בישול נכרי, עי"ש היטב. ומהש"ך שם (ס"ק ה) משמע דלא ס"ל כהאו"ה בזה עי"ש. ובסי' קי"ג ס"ק ב' הביא הש"ך דעת האו"ה (סי' מג ס"ק ב) לגבי קורקבן ובני מעיים, דאף דאמרו חז"ל אוכליהן לאו בר אינש, אף על פי כן אסור כשנתבשל על ידי עכו"ם. וכן הביאו הפר"ח (ס"ק ב) והערוך השולחן (סעי' י) דבריו, והוסיפו ד"כל מין בשר אסור". ומשמע דמין בשר הוא הקובע אף כאשר הוא בא בצורה דאוכליהן לאו בר אינש, וכ"ש בשאר דברים. ועל זה בנו ופרסמו דעת הערוך השולחן כנודע בשערים.

ויש לעיין כי לכאור' לפי זה סתרי דברי הש"ך אהרדי, דבסי' קי"ב פסק דלא כוותיה דהאו"ה, ובסי' קי"ג הביא דבריו בלא חולק, אם כן ס"ל כוותיה, ואם ב' דינים אלה בנויים על יסוד אחד, דאזלינן בתר המין, האיך נקיט כוותיה ודלא כוותיה בנשימה אחת?

עוד קשה, מה ענין הא דאזלינן בתר המין בקורקבן ובני מעיים, למה שאמרנו לענין צי"פס דכל המין של תפוחי אדמה חד הוא, ר"ל מדחזינן דמאותו הפרי אפשר

אמרינן שכל אופן הכנתו מיקרי עולה על שולחן מלכים, ולא מחלקים בין בשר לבשר כל עוד שהוא עולה על שולחן מלכים באיזה צורה. ולכן גם בשר שבעיקרו רק עניים אוכלים אותו כגון בני מעיים, מקרי עולה על שולחן מלכים, כיון שלאחר ההכנה הראויה הוא עולה על שולחן מלכים לפרפראות. אבל כאשר יש לנו מין שבעצמותו אינו חשוב, כגון תפוחי אדמה, אין המין הזה נחשב לעולה על שולחן מלכים, ואף אם לפעמים לאחר הכנה גדולה אפשר להשביחו ולנאותו עד שיעלה על שולחן מלכים, זה אינו עושה את כל המין לחשוב, כי איך נאמר עליו שעובדא נדירה זו תגרור את כל המין בתריה, שהרי כמעט כל המינים שבעולם אפשר להכניס ולהשביחם בצורה נאה עד מאוד. ועי' היטב כי יש לפלפל בדבריו.

ד. **המציאות בזמננו:** מיהו לפי מה שהבאתי לעיל, שאין תפוחי אדמה המטוגנים בשמן נחשבים מאכל חשוב כלל (אלא שאחר הבישול או האפייה לפעמים מטגנים אותם בכדי קליפה למראה או למשמוש), ואדרבא מתרחקים כמטחוי קשת מן הטיגון בהכנים סעודות חשובות, כי לדעתם זה מגרע המאכל, ופשוט שאין המטוגנים נאסרים בשביל האפויים.

ואין גם מקום להיות מן המחמירים, דהדגול מרבכה (על שו"ע יו"ד קיג סעי' א) ועוד פוסקים הביאו מהא דאיתא (בגמ' שבת נא ע"א) דרב נחמן אישתי מים דאחים קפילא ארמאה ותפסוהו הואיל וגברא רבא הוא. ומ"מ הואיל ועשה רב נחמן מעשה רב, אין לאסור בבישול עכו"ם דבר שנאכל כמו שהוא חי אפילו לאדם חשוב (עכ"ד). ומסתבר דה"ה לגבי דבר שאינו עולה על שולחן מלכים.

ה. **דין מוצרי תפוחי אדמה הנעשים ע"י ייבוש:** ועתה נבוא לדון בענין בישול עכו"ם במאכל הנקרא פרינג'לס (Pringles), דדרך עשייתו הוא שתחילה מבשלים את התפוחי האדמה עצמן, ואחר כך מייבשין אותם ועושים מהם אבקה, ומאותה אבקה עושים את הפרינג'לס.

ובימים עברו, היו עושים את האבקה באופן כזה שהיו צריכים לבשלה שנית לאחר שנעשתה אבקה כדי לעשות ממנה את המאכל, ועל כן פסק מרן הגרי"ש

חקר אם פרפרת נקראת "שולחן מלכים", כי אינה מעיקר הסעודה. ואחרים פסקו דלא מקרי מה שמשתמשים רק לפרפרת כעולה על שולחן מלכים, והוא ז"ל דחה דבריהם והחליט דפרפרת גם כן מקרי עולה על שולחן מלכים, ולפי זה קורקבן ובני מעיים מקרי עולה על שולחן מלכים, הואיל ואוכלים אותם בפרפראות. כן הוא בפירוש שם, ולא דיבר שם כלל מענין "מין". ומה שתפסו האחרונים האי לישנא ד"כל מין בשר אחד", ר"ל דמעטה, שאף קורקבן ובני מעיים נחשבים כעולים על שולחן מלכים משום דעולים כפרפראות, נמצא דכל בשר ובשר עולה על שולחן מלכים, דאין באחד מהם שאינו עולה על שולחן מלכים או לעיקר הסעודה או לפרפראות. [ואמנם, אם ימצא איזה מין בשר שאינו עולה לא לעיקר הסעודה ואף לא פרפראות, לא יהיה בו משום עולה על שולחן מלכים אף לדעת בעל האו"ה].

ובענין פת אורז (בסי' מד סעי' ג) כוונתו גם כן כעין זה, לא משום דמין אורז עולה על שולחן מלכים, אלא דפת אורז עצמה משתמשים בה לפרפראות, דמבשלים את הפת וממלאים אותה בתוך פשטידא וכיו"ב לפרפראות. ועל זה חלקו הפוסקים, כיון דלעולם הפת עצמה כמות שהיא לא תעלה על שולחן מלכים עד שיכשלוה אחר האפייה, אם כן לא מקרי עולה על שולחן מלכים כשהיא פת, אף שאותה הפת מוכנה לתבשיל ולהעשות פרפרת.

והערוה"ש לא הוסיף על דין דהאו"ה ולא דיבר מאומה מענין הגדרת המין, וכל מה שחידשו העולם "שיטת" הערוה"ש בדוי הוא. כי אם תעיין שם היטב תראה שהביא הערוה"ש עצמו היפך ממה שתופסים העולם שהוא דעתו. עי"ש בסי' קי"ג סעי' י"ח וז"ל: "תפוחי אדמה שקורין קארטאפליע"ס או בולבע"ס, נלע"ד דזה מקרי אין עולין על שולחן מלכים, ואם בישל העכו"ם אותם רק במים בלבד או אפה אותם, מותר לישראל לאכלם, דידוע שהיא אכילה פשוטה ורק דלת העם אוכלים אותה למרבה מפני עניותם ודוחקם, ואף שגם עשירים אוכלים אותם לפרקים זהו מפני גודל ריבויים ולא מפני שהוא מאכל חשוב", עכ"ל. הרי דס"ל דעובדא אחת של עלייה על שולחן מלכים אינה קובעת את כל המין למין של שולחן מלכים.

לפדנו מדבריו, שמין שהוא בעצמותו חשוב, וכגון בשר מעולה, שהוא עצמו חתיכה משובחת ורכה, בזה

אלישיב שליט"א די שמוך על דברי הבית יוסף בתשובות אבקת רוכל (סי' ל, הו"ד בדרכי תשובה סי' קיג ס"ק סה), שאף אם הבישול הראשון היה על ידי עכו"ם ונאסר המאכל, מכל מקום כשנתייבש המאכל וצריך לבישול אחר, והבישול החדש המכשירו לאכילה נעשה על ידי ישראל, הותר האיסור.

אמנם, לאחרונה נשתנה דרך עשיית האבקה, ועושים אותה באופן שאינו צריך לבישול שני כדי להכשירו לאכילה, ועל כן הוצרכו הרבנים המכשירים לתקן שלא לקבל את האבקה הנ"ל אלא אם הבישול הראשון נעשה על ידי קיטור (steaming) ולא על ידי בישול רגיל, דבזה הקילו כמה פוסקים ולא היו כבישול. ועוד היתרים אחרים נאמרו בו, והיינו דלפעמים אין בישול התפוחי אדמה נגמר אלא על ידי חום הייבוש שבא אחר הבישול, וייבוש זה ודאי לא גרע מעישון (smoking), דלית ביה משום בישול עכו"ם. ועוד דמן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל התיר במאכלים שאי אפשר

להכינם בבית בעל הבית אלא בבית חרושת, ואבקה זו ודאי אי אפשר לעשותה בבית בעל הבית.

עוד חידש מרן הגר"ש אלישיב שליט"א סברא אחרת להתיר, והיינו משום שבשעת בישולו אינו ראוי להעלות על שולחן מלכים, דמחוסר הוא בטעם וריח עד שיתבלו אותו. אמנם הוא בעצמו דקדק בסברא זו, מטעם דכל תפוחי אדמה הנאסרים משום בישול עכו"ם אינם ראויים להעלות על שולחן מלכים בשעת בישולם בלי הכנות נוספות, ואף על פי כן אסרום הפוסקים בדורות הקודמים אם לא מטעמים אחרים. ועל כל פנים נראה דיכולין לצרף סברא זו עם שאר הטעמים להקל בהנ"ל.

ומזה יש לנו ללמוד דבאבקות להכנה מהירה של עיסת תפוחי אדמה המכונה 'פִּיֶּרָה' [instant mashed potatoes], שיש להקל במקום שנעשו באופן המבואר לעיל להתיר, והמחמיר להשתמש רק במה שהוכן על ידי ישראל, תבוא עליו ברכה.

ובענייננו: א. מה שמטו משמם של גדולי ישראל להחמיר בבישול עכו"ם בצ'יפס, נראה ברור

דלא ענו הרבנים והגאונים רק כלפי מה ששאלום השואלים, ואילו ידעו שתפוחי אדמה ^{מחמיר} צלויים לא עולים על שולחן מלכים בשום אופן, לא היו מחמירים. ואינני רואה שנאות לאסור את המותר על פי קיצורי דברים וסיפורים שאפשר לפרשם באלף אופנים שלא יסתרו להדין הפשוט, ולמה נחמיר? פוק חזו מאי עמא דבר, וכדאי להשתיק הדבר ולנהוג כסתימת כל הפוסקים שהוא מותר בלי פקפוק.

ב. גם באותו מין צ'יפס, העשוי מתפוחי אדמה שבישולם ואח"כ ייבשום ועשו מהם אבקה שממנה עושים את הצ'יפס הנקרא פרינג'לס [Pringles], ובכלל זה אותן מיני אבקות להכנה מיידית (אינסטנט) של תפוחי אדמה מעוכים שנעשו כנ"ל, יש להקל מצדדים רבים שאינם בכלל איסור בישולי עכו"ם וכמ"ש, אלא שבזה המחמיר תבוא עליו ברכה.

ישראל הלוי בעלסקי

ליכא ששים עכ"ל. ולי הקטן נראה להוכיח מלשון המרדכי דבליכא ששים קמיירי, דאי מיירי ביש ששים א"כ כל עיקר חומרא אתא לאשמעינן, מה זה שמסיק וכתב והשאר מותר כיון דהוה ס"ד דהכל מותר מאי איצטריך לאשמעינן דהשאר מותר.

סי' ק"ג

סעיף א: כל דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערובתו וכו'.

ע"י בהערה⁴⁰.

סי' ק"ח

סעיף א: ואם אפו בכה"ג פת עם בשר אסור לאכלו בחלב כו' א"כ הזיע המחבת משניהם דאז אסור אפילו בזא"ז אם היו שניהם מגולים.

ע"י בהערה⁴¹.

סי' קי"ג

סעיף א: דבר כו' משום בישולי עכו"ם.

דרישה סק"א: שלקות שבישולם כו' עכ"ל. ולכאורה מה ציין כאן. והג"ל דבאמת בר"ס קי"ב כתב

⁴⁰ גליצעריין (glycerine) הנמצא במשחת שיניים אינו אוסר המשחה, ואפילו אם אינו בטל בששים, מכל מקום אינו מאכל לגמרי אלא אבן בעלמא, וכל שבטל ברוב כשר - מפי השמיעה.

⁴¹ נראה שמותר להשתמש בתגורים נקים שלנו לבישול כשר וחלב [מגולים] או איפכא כל שמנקים את הבעין וממתנינים כ"ד שעות ביניהם, כי גזירת חז"ל דאינו בן יומו אטו בן יומו לא נאמרה על תגורים.

ואם אין רוצים או לא יכולים להמתין כ"ד שעות, יכולים לחמם את התנור לחום הגבוה ביותר למשך הזמן שהשתמשו בו למין האחר, וסגי בזה - מפי השמיעה.

לכתחילה אין להשתמש בתנור א' לבשל תבשיל כשר וחלב ביחד [או אפילו בשר או חלב עם תבשיל פרווה] אף ששניהם מכוסים היטב, אבל בזה אחר זה כל ששניהם מכוסים היטב מותר אפילו לכתחילה - מפי השמיעה.

הטור דיני פת ושלקות ומשקים וחלב וגבינה של עכו"ם וכו', והי' עולה על דעתנו שהכל סי' א', ציין כאן שסי' קי"ב הוא בדין פת וכאן בסי' קי"ג מתחיל דיני שלקות, ודו"ק.

שם: דבר כו' וגם עולה על שלחן מלכים וכו'.

ע"י בהערה⁴².

סעיף ד: ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל כו' כי א"א שלא יחתה א' מב"ב מעט.

ד"מ סק"א: ובהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל בכמה מקומות נוהגין להתיר שפחות עו"ג לבשל ולצלות בשבת ואין שולחן יד בתבשיל או בצלי כלל ואפשר סמכו אהא דא"א שלא יחתה א' מבני הבית בגחלים עכ"ל וכו' עיי"ש. ולכאורה תמה דאיך אפשר לומר טעם זה הא בשבת בודאי שלא חיתה א' מבני הבית. וראיתי בב"ח כאן שהביא הך הגש"ד מש"כ בשם מהרא"י ודילג התיבות הללו בשבת ואין שולחן יד בתבשיל או בצלי כלל, ולפ"ז ניחא שפיד, אבל לפ"מ שהביא הוא צ"ע. ואפשר שכיון לומר בשבתם בביתם, כלומר שאין חשש תערובת, ודו"ק.

סעיף ט: אם בשלו עכו"ם כמאב"ד וגמרו ישראל יש לאסור א"כ הוא ע"ש כו' או שיש הפסד מרובה בדבר.

והנה בס"ח כתב: א"כ הגיע למאכל ב"ד שהוא שלישי בשולו וכו', הרי דלכאורה גם כאן אם יבשלנו העכו"ם עד שלישי בשולו יאסר שלא במקום הפסד. אבל המעיין בב"י כאן משמע דרק לקולא אנו סומכין אדעת רש"י דהוי שלישי בשול, אבל במק"א כמו גבי שבת פסק באור"ח בסי' רנ"ד ס"ב דהוי חצי

⁴² על פוטיטו ציפס יש דין בישול עכו"ם, ואע"פ שאינו עולה על שלחן מלכים, מ"מ המין של פוטיטו עולה, והי"ה לענין נקניק (salami) דיש איסור בישול עכו"ם כיון דמין כשר עולה, ויש להביא ראיה לזה מכשר שנתבשל רק כמאב"ד שאסור משום בישו"ע (היינו בלא גמרו ישראל) אע"פ שבעצמו אינו עולה עש"מ, וע"כ דאולינן בתר המין [ועוד ראייה מהא דע"ז ל"ח א' בעכו"ם שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורין, אף שבדאי אינם ראויים כמו שהם עש"מ]. אבל כטיי וקפה אין חשש בישו"ע, דהוי מיא בעלמא וכמ"ש תוס' לענין שכר דהוי מים צבועים, והטיי והקפה שנותנים במים אינו מאכל - מפי השמיעה.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף יג

והמעושן אינו כמבושל. הגה: גם כבוש אינו כמבושל, דלא אסרו אלא בישול של אש

שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן טז

אמנם בנוגע לשאלת כ"ת יש צד גדול להיתרא, כיון דהבישול נעשה ע"י קיטור, יש מגדולי האחרונים שס"ל דבכה"ג אין משום בישול עכו"ם, דהבל מים הנכנסים תוך הקנים לעשייה הפעסטרייזער לא גרע ממעושן, כמבואר בדרכי תשובה (סי' קי"ג סקט"ז), והובא במנחת יצחק (ח"ג סי' כ"ו אות ו') עיין שם, ואף דיש לחלק, דמה שמרתיח החלב ע"י חמימות הקיטור מיקרי באמת בישול דחמימות הקיטור הוא רק כמו האש המחמם, מ"מ סניף להיתרא יש כאן, והבאתי שם מה שיש טוענים שכל מה שנתבשל בבית חרושת, אין בו משום בישול עכו"ם, מפני שאין מכירים את מי שבשלו, ושאל השואל אם יש לזה יסוד בהלכה, והראיתי מקום לברכי יוסף (יו"ד קי"ב אות ט') שהביא כן ממהרי"ט צהלון, וכתב ע"ז הברכי יוסף דלא שמענו היתר זה, אלא בפת פלטר, משום שהוא חי' נפש עיין שם, אבל סניף להיתרא יש, להא דנעשה ע"י קיטור, דהרי בדרכי תשובה הביא מאיזה גדולי האחרונים שס"ל כן להלכה.

שו"ת יביע אומר חלק ה - יורה דעה סימן ט אות ב

אולם הנה הוגד לי מפי מגידי אמת, הבקיאים בעשיית הסרדינים, ובתהליך בישולם, כי קודם בישול הדגים הקטנים בקופסאות, מכניסים אותם בתוך כלים גדולים כעין סלים, ומעשנים אותם בקיטור (דאמפף), וע"י כך מתבשלים מעט עד שראויים לאכילה, ורק אחר כך חוזרים ומניחים אותם כשהם בקופסאותיהם בתוך דוד גדול מלא מים רותחים, ושם נגמר בישולם. וא"כ באנו למ"ש הרמב"ם (פי"ז מהמ"א הי"ז): דג שמלחו עכו"ם ופירות שעישן עכו"ם עד שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרים, מליח אינו כרותח בגזירה זו, והמעושן אינו כמבושל. ע"כ. וכ"פ מרן הש"ע (סי' קיג סי"ג). וה"ה כאן שהוכשרו לאכילה ע"י העישון של הקיטור, אף שהגוי גמר בישולם ברותחים, אינם נאסרים, כדין דבר הנאכל כמות שהוא חי שאין בו בישולי עכו"ם, וכדאמרינן בדגים קטנים מלוחים שצלאן עכו"ם מותרים. וכנ"ל. ומ"ש מרן הב"י: ומיהו משמע שאע"פ שעישן ישראל אם בישלן עכו"ם אסורים. היינו כשלא הוכשרו לאכילה אלא ע"י דוחק גדול, וכן פסק הפר"ח ס"ק כג וע' בכנה"ג (הגב"י אות סב) שכ', דאף דמהב"י משמע שאפילו דגים קטנים שעישן ישראל אם בישלן גוי אסורים, אבל באיסור והיתר כ' להדיא דה"מ בדגים גדולים אבל קטנים דינן כדן המליח שאפילו עישנם הגוי ובישולם אח"כ מותרים. ע"ש. וכן הפרי תואר ס"ק טז כתב דלד' הב"י אם בישל גוי את המעושן אסור, ובמחכ"ת אין לשמוע לו בזה. ומיהו דוקא במעושן שהוכשר לאכילה, ודע' הב"י לאסור אף בכה"ג. ע"כ. אבל הגאון מהר"ד פארדו בס' מזמור לדוד (דף קח ע"א) השיג על הפר"ת בזה, וכו', ולא ידעתי היכן מצא כן בב"י, אדרבה מוכח להדיא בב"י דבמעושן נמי אם הוכשר לאכילה אפילו בישלן הגוי אח"כ שרי וכו'. ע"ש. וכ"כ המנחת יעקב (כלל עה ס"ק מו). ע"ש. הן אמת שיש מקום לדון אם העישון ע"י הקיטור נחשב רק כעישון בלבד, ואין דינו כבישול, שאפשר שדוקא כשנתלה בעשן בלבד נחשב כעישון, אבל הבל הקיטור הוי כבישול גמור. וע' בירוש' שבת (פרק כלל גדול ד"נ ע"ב), המתיר אבר חייב משום מבשל, הצולה המטגן

השולק: והמעשן כולהון משום מבשל, בישל בחמי טבריא חזקיה אמר אסור ריו"ח אמר מותר. ומוכח שהעישון הוא כבישול ממש, וחייבים עליו מה"ת בשבת, ואפ"ה בדין בשו"ג אין המעושן כמבשל. וכ"כ להדיא בשו"ת מהר"ם (ד"פ, סי' נח), לחלק בין שבת לבשו"ג, והביא ד' הירוש' הנ"ל. וא"כ מה לי בעשן ומה לי בקיטור. והנה הרמב"ם (פ"ט מה' מאכלות אסורות ה"ו) כ', המעושן והמבושל בחמי טבריא אין לוקין עליו. וכל ה"ה, המעושן בעיא דלא אפשיטא בירוש' נדרים (פרק הנודר מן המבושל), וספק תורה להחמיר ואין לוקין עליו. ע"כ. והפר"ח (סי' פז סק"ב) הביא לשון הירוש' נדרים, רבנן דקיסרי שאלון, מעושן מהו לענין בישולי עכו"ם, מהו לענין שבת, מהו לענין בשר בחלב, ולא אפשיטא, והביא ד' הרמב"ם וה"ה, וכתב, ול"נ דאע"ג דלא אפשיטא הכא אפשיטא בירוש' פ' כלל גדול לגבי שבת, וכי היכי דחייב בשבת, חייב לגבי בב"ח נמי. ע"ש. וכן הקשה בשירי קרבן פ' כלל גדול, דהא כיון דאפשיטא בעיין לגבי שבת ה"נ לגבי בב"ח. ותירץ הפמ"ג במש"ז (סי' פז סק"א) שיש לחלק בין איסורי שבת לבב"ח. וכ"כ בגליון הש"ס בירוש' פ' כלל גדול שלגבי שבת הוי: תולדה דמבשל משא"כ בבב"ח בעיין בישול ממש. וע' בכו"פ (סי' פז סק"ב) ובמחבר"ר (שם סק"ב). ע"ש. ועכ"פ עדיין יש מקום לומר שבישול בקיטור דין מעושן יש לו, ואינו בישול גמור לענין בישולי עכו"ם. [והאחרונים נחלקו אם אפשר להגעיל כ"ר שעל האש ע"י רתיחת המים שנעשה בקיטור (דאמפף), שהשואל ומשיב תליתאה (ח"ג סי' קכה) העלה להחמיר, וע"ע בשו"מ חמישאה (סי' יא). וכ"כ בשו"ת יד מאיר (סי' א). ולעומתם כ' בשו"ת מהרש"ם ח"א (סי' צב) דשפיר דמי להגעיל בזה. וע"ע בשו"ת אבני נזר ח"א מיו"ד (סי' קיא). ובשו"ת מנחת משה בקונט' חקת הפסח (סי' מט). ובס' דגלי הודי' והמצוה (דקי"א ע"א). ויש לחלק. ואכמ"ל]. ומיהו אפי' את"ל שלא יצאנו מידי ספק בזה, הא קי"ל דספק בישולי עכו"ם לקולא. ושוב מצאתי להרה"ג מהר"ש וורטהימר בשו"ת שאלת שלמה ח"א (סי' יט), שנשאל בנידון הסרדינים, וכתב שנ"ל היתר בזה ע"פ מה שא"ל ת"ח אחד משגיח על כשרות הסרדינים בעיר אחת, שאופן עשיית הסרדינים הוא (כנ"ל), שמולחים אותם ונותנים אותם בקופסאות ומכניסים אותם להבל התנור (דאמפף), שהוא הקיטור, ומזה הם מתבשלים מעט, (ועושים כן מפני שאם יתבשלו מיד יתרככו יותר מדי ויאבד צורת דג מעליהם), ומעתה יש להתיר מטעם דבמעושן אין בזה משום בשו"ג, שלא אסרו אלא בבשול אש וכמ"ש הטור, וה"ט דמליח, דאף דהוי בכ"מ כרותח, כאן לא אסרו, וה"נ בכה"ג: אף שבספר אחד חדש צידד לומר שבישול בקיטור הוי כבישול על האש. ועוד שהם דגים קטנים שאינם עולים על שלחן מלכים, ואף שהב"ח מחמיר בקטנים שאינם גדלים יותר, נ"ל דבסרדינים כיון שיש במינם גם גדולים ויקרים בדמיהם, י"ל דמסתמא אין הקטנים עולים עש"מ. עכת"ד. ויש לפקפק בטעמו האחרון, כי הסרדינים הקטנים חלוקים בטעמן מהגדולים שהם מין דגים אחרים, ומסתמא גם הם עולים עש"מ. ובשו"ת ויצבור יוסף (סי' מח אות ו), הביא מ"ש הגר"מ ניימן בשו"ת הלכה למשה (סי' קפח), שהתיר ג"כ לאכול מהסרדינים הללו מטעם שאין עולין עש"מ, והעיר ע"ז, ממ"ש בשו"ת אמרי טעם (סי' קנד), שאף שסתם דגים קטנים אינם עולים עש"מ, מ"מ דגים הללו עיקר חשיבותם בקטנותם, ושייך בהן דין בישולי עכו"ם, אם מטגנים אותם, ורק אם עשייתן בהכשר שפיר דמי. ע"כ. ומכ"ש לפמ"ש האר"י בשער המצות (פר' וילך), ובטעמי המצות (פר' עקב) דלאו דוקא עולים עש"מ, אלא גם אם עולים על שלחן שרים יש בהם משום בשו"ג. וכן פסק החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"א (סי' עד אות עו). ובשירי ברכה (סי' קיג סק"ב). וכ"כ בזבחי צדק (שם סק"ב). ע"ש. אולם יותר נכון הטעם שכתבנו דהו"ל כמעושן שאין בו משום בשו"ג. ואמנם ראיתי בשו"ת שם אריה (חיו"ד סי' כב),

שהביא מ"ש אליו רב גדול אחד בהיתר הצוקר שנעשה בבתי חרושת של גוים, שאף שהבוריקעס נתבשלו תחלה ע"י עכו"ם, אין בזה משום בשו"ג, מפני שבישולם הוא ע"י הבל הקיטור, ומה לי חום מהעשן או מההבל, והוי כמ"ש המעושן אינו כמבושל בבשו"ג. והרב המחבר כ' לדחות דבריו, דמעושן שאני, אבל הבל הקיטור מבשל הוא בודאי, ומה לי ע"י מים או הבל. ע"ש. אולם בהגהות זר זהב על האו"ה (כלל מג אות ד) כ' שדברי הרה"ג המשיב נכונים הם, ומה שדחה הרב המחבר את דבריו, ומביא ראיות מחיובי שבת דתולדות האור כאור, באמת אינם ראיות לדין בשו"ג דקילי טובא, ובפרט שענין הבישול ע"י הקיטור הוא דבר שנתחדש עתה מקרוב, וי"ל שלא היה בכלל גזרת חז"ל כשגזרו על בישולי עכו"ם. עכת"ד. וכ"כ בשו"ת אבן שתיה (חיו"ד סי' מז) להצדיק ד' הרה"ג המשיב הנ"ל, שהרי גם העשן מבשל ממש מחמת יסוד האש המולידו, וע"כ דבתולדות האש לא גזרו משום בשו"ג, ולכן גם בהבל הקיטור אין דין בשו"ג. ול"ד למ"ש בדיני שבת. ע"ש. ומעתה קמה וגם נצבה ראייתנו מדין המעושן להתיר את הסרדינים של דגים קטנים. והרי זה כמבואר. וע' בשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סי' כו אות ו). ודו"ק.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף יא

הניח ישראל על גבי האש והניח עובד כוכבים לשמרו, והפך בו ואין ידוע אם סלקו העובד כוכבים עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי, מותר. (דספק דבריהם להקל) (טור). וכן כל ספק בישולי עובדי כוכבים וכיוצא בו, מותר.

שו"ת מהריט"ץ (ישנות) סימן קסא

כל ימי נצטערתי על בישקוג"וש שמוכרים הגויים לפי שאני זהיר בפת של גויים אם לא על ידי קיסם ואלו הבישקוגוש הייתי מצטער לפי שאין דרך ומקו' להשליך קיסם אמרתי אי איישר חילי אתיר יתיה ועת הבאתי אחרי העיון בחמלת ה' עלי ומצאתי להם התר.

ואומר דידוע טעם איסור פת של גויים מדרבנן ומשום חתנות נגעו בה כדאיתא בגמ' והביאה הרמב"ם זלה"ה והטור י"ד סימן ק"כ וכתב שם וז"ל קצת מהמחברים חילקו בין פת של בעל הבית לפת של פלטר דלא שייך חתנות אלא בשל בעל הבית בלבד הילכך אסרוהו אם לא במקום סכנה אבל של פלטר אין כאן כל כך קירוב דעת שבאומנותו הוא עוסק וכן מחלק בירושלמי וכו' עכ"ל.

הרי שטעם האיסור הוא משום חתנות הילכך בפלטר דליכא הך חששא איכא מאן דשרו ואנו נהגנו איסור אפי' מן הפלטר כדברי המחמירים מ"מ בבישקוגוש יראה לעניות דעתי דלכ"ע שרי.

תדע דהא כתב הטור שם וז"ל וכתב אדוני אבי הרא"ש זלה"ה תשובה שלא אסרו אלא פת חטים ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון אבל של קטנית ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו וגם אינו חשוב להיות בו משום בישולי גויים עד כאן לשונו.

וכתב הרב מהר"י קארו זלה"ה וז"ל ומ"ש וגם אינו חשוב להיות בו משום בישולי גויים ז"ל הרא"ש דע כי אין בו משום פת של גויים שאינו בכלל פת סתם שאמרו חכמים משום חתנות דאינו חשוב ואפילו בבישולי גויים אם אינו עולה על שלחן מלכים מותר עד כאן לשונו. משמע מדבריו שאם היה עולה על שלחן מלכי' אסור משום שלקות דלא גרע מפני שהוא עשוי פת זזה פשוט. עכ"ל.

ויש לשקחות /להקשות/ לכאורה דא"כ מה טעם מתירין פת פלטר תיפוק ליה משום שלקות של גויים אף על גב דליכא איסור משום פת של גויים יהא אסור משום שלקות ובודאי דהאי קושיא לאו קושיא היא משום דשלקות גופייהו טעם האיסור שאסרו חכמים הוי משום חתנות וכיון שכן סברי הנך רבנותא דבפלטר ליכא חתנות דבאומנותו הוא עוסק ובזה נמצא סמך למה שאנו אוכלין אפונים של גויים הנקראים בערבי קוראמי והם הם עולים על שלחן מלכי' והרב מהר"י קארו זלה"ה כתב סימן קי"ג וז"ל אמרי' בגמ' חטים ועשאן גוי קליות שרו וכתב הר"ן הטעם משום דלא שתנו /נשתנו/ מברייתן אבל הרמב"ם ז"ל כתב פרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות דטעמא דהא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ועל פי דברים אלו נהגו התר באפונים קלויים שקולים הגויים ולא פקפק אדם עליהם וכו' עד כאן לשונו.

ואני אומר דאין אנו צריכין לזה דמה שנהגו התר בקוראמי הוא משום דהן מן הפלטר דלא שייך טעמא דחתנות אעפ"י שבפת יש חולקים דאפילו מהפלטר אסור דוקא פת דחשוב אבל קליות ודאי העושה אותם למכור בשוק כולי עלמא מודו דליכא איסור משום דליכא טעם חתנות ודוקא בפת אסרו דאפילו פלטר איכא חשש דחתנות כיון שהוא חשוב ומזמין עליו אבל קליות אפילו מי שיחמיר בפת פלטר יודה בקליות שעושים למכור בשוק דומיא דפלטר דשרי וטעמא דכתב הר"ן והרמב"ם זלה"ה בקליות הוצרכו לכותבו כדי להתיר אפי' קליות של בעל הבית אבל בקליות פלטר בלאו הני טעמי שרו משום דבפלטר לא שייך חתנות דבאומנותו עוסק ואפי' מי שמחמיר בפת פלטר מודה בקליות פלטר.

והשתא נבא לנ"ד כיון דחזינא להרא"ש ז"ל דשרי פת של קטנית משום דאינו נקרא פת גם אנו נאמר דבישקוגוש שרו משום דאינם נקראים פת. תדע דהא לענין נטילת ידים כתב רבינו הא"י גאון דמאי דאמרינן בגמרא בפת הבאה בכיסנין שאין מברך עליה המוציא פי' כענין יבשים אפי' אין בהם תבלין ולא שמן ולא שום דבר והביא ראיה מן הכתוב יבש היה נקודים מתרגמינן יבש היה כיסנין הרי שהכענין שהם בישקוגוש אינם חייבים המוציא לפי שאינן פת וכיון שאינן חייבין המוציא אינן צריכין נטילת ידים כמו שכתב הרמב"ם ז"ל כל פת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים וכו' וא"כ אלו הבישקוגוש שאינן צריכין המוציא ולא נטילת ידים יצאו מכלל פת כמו פת קטנית שמא תאמר הרי הם עולים על שלחן מלכים הא לאו מילתא היא חדא דשל פלטר נינהו וליכא טעמא דחתנות כדברי המתירים בפת פלטר ואעפ"י שנהגנו איסור אפי' בפת פלטר היינו דוקא בפת משום דחשוב אבל בקליות ובישקוגוש הדומים לקליות כיון שאינן נקראים פת לענין המוציא ונטילת ידים הו"ל כקליות מן הפלטר דכ"ע מודו כדכתיבנא ועוד דטעמא דכתב הרמב"ם ז"ל בקליות שייך בהו דאין אדם מזמן את חבירו בקליות גם אין אדם מזמן את חבירו בבישקוגוש שהרי הקליות יש בהם ג"כ דבר חשוב כגון שקדים קליות ושאר דברים חשובים ועם כל זה אין דרך לזמן את חבירו אלא בפת דוקא אבל שאר מלי אפילו יהיו חשובים אין דרך לזמן את חבירו בקליות אעפ"י שעולה על שלחן מלכים מכל מקום לזמן ממש לקרא לו שיבוא אל ביתו להאכילו ולזמנו אין דרך אלא על הפת אבל בקליות ובישקוגוש אף על פי

שעולין על שלחן מלכים ודרך לכבד אדם את חבירו כשפוגע בו להאכילו שקדים קלויים ואפונים קלויים ובשקוגוש מכל מקום אין דרך לזמן ממש לקראתו להביאו אל ביתו אלא על פת כמו שכתב הרמב"ם ז"ל וחתנות לא שייך אלא בדבר שדרך לזמנו ולהביאו אל ביתו גזרינן כיון שמביאו אלא ביתו שמא יתחתן בהם אבל במלי דלא קרי ליה לביתיה ליכא חשש.

הכלל העולה בידינו דאלו הבישקוגוש כיון שאין נקראים פת ואינם חייבים המוציא ונטילת ידים הוה להו כשאר קליות ומותרים לקנותם מן הפלטר דוקא משום דאפי' בפת סברי רבוותא דמותר משום דליכא חתנות ואף על פי שנהגנו בפת כדברי המחמירים אפי' בפלטר הכא בבישקוגוש אין להחמיר כל כך בשל פלטר דוקא. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אמן. כ"מ. הצעיר יום טוב צהלון.

רבבות אפרים ח"ה סי' תקצו

וכן מוסרים בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהשתמש בסברה כזו של הרא"ה, והיא בתשובה כת"י שנכתבה על פיו מאת הרב ר' נטע גרינבלאט, אחד מתלמידיו המובהקים וקראה לפניו והגאון הסכים ואמר שנכתבה כראוי [הערת העורך: שאלנו מאת בנו של הגר"מ פ, הג"ר ראובן פיינשטיין שליט"א ואמר שכן הוא באמת, ושאפשר להדפיסה בלי כל חשש], וז"ל התשובה.

[שאלה], בדבר המכונה האוטומטית שנוצרה במיוחד לחמם ביצים טרופות בחימום של קיטור- (=סטים, בלע"ז) ונעשות מה שקורים "עג ראָלס", וזהו

צורת הפעלתה: כתחילת השבוע אינו יהודי לוחץ כפתור חשמלי שמדליק ומכין את המכונה, ובכל עת שהביצים הטרופות באות אליה ע"י צינור מכלי אחר מתחלת המכונה לפעול מעצמה וגורמת להכלים שכתוכה הנקראים בשם "מאלדס" לקבל את הביצים והכלים עוברים מעל לקיטור עד שהביצים נגמרות ע"י החום, ואז המכונה מוציאה את ה"עג ראָלס" לוחץ ואורזת אותם בחבילות. אחרי שמתרוקנים הכלים, המכונה מפסיקה מעצמה מלפעול וכך היא עומדת בלא פעולה עד שביצים אחרות באות אליה, שאז מתחילה מעצמה באופן אוטומטי את תהליך יצירת ה"עג ראָלס". כה מתחילה המכונה ומפסיקה מעצמה עבודתה עד סוף השבוע, שאז מפסיקים את כוח החשמל המחובר אליה. גם ביאת הביצים הטרופות אל מכתת החימום היא באופן אוטומטי מכלי הנמצא בחדר אחר. כשמתמלא הכלי בביצים יש מנוע ("מוטור") שמתחיל מעצמו להעביר את הביצים למכתת החימום השניה, ע"י שנפתח הצינור והביצים עוברות בתוכו למכתת החימום [ע"כ לשון השאלה].

[תשובה], יש לדון להתיר "עג ראָלס" אלו מאיסור בישול עכו"ם, דהנה כבר דנו בעלי הוראה בדור שעבר, כשעלתה שאלת ה"סרדינים" וכדומה להתיר משום דבמציאות לא שייך בהם גזירה דחתנות, דהרי מתבשלים בבית חרושת ע"י כמה וכמה פועלים אינם יהודים ונאכלים במקום אחר לגמרי, באופן שלא יבוא האוכלים להתקרב לאלה שעסקו בבישולם, והאוסרים סוברים שמ"מ יש לאסור משום לא פלוג רבנן. תראה שלא שייך לאסור משום לא פלוג אלא כשהבישול הוא באופן הרגיל, בגוונא ששייך שיבואו לידי קירוב, שאז אף כשהבישול הוא במקום אחר שלא שייך התקרבות לא"י המבשלים אסור משום לא פלוג. אבל באופן שלנו שמתחממים הביצים ע"י מכתת ובצורה שכזו שלעולם לא מבשלים כמכתת זאת באופן שיש חשש של קירוב במציאות (ובאמת כשהביצים מתחממות אין א"י מתעסקים אז בהחימום) י"ל שאין לאסור משום לא פלוג, דהרי בצורה זו של בישול אין חשש של חתנות לעולם [עכ"ל התשובה].

תורת החטאת כלל עה סעיף טז

וכתב איסור והיתר הארוך כלל מ"ג [דין ג] דחבושים וערמונים אכילתן כמו שהם חיים מיקרי אכילה על ידי הדחק ויש בהם משום בישולי עכו"ם עכ"ל ואינו נראה בערמונים דהא בכל מדינות אלו רוב אכילתן חיין וכתב עוד דכמהין ופטריות עולים על שלחן מלכים לפרפראות ויש בהו משום בישולי עכו"ם.

רש"י מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

מדרבנן - שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

רמ"א יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיב סעיף ו

ויש מיני נילוש שקורין קיכלי"ך שאופין אותם על ברזלים ומושחין הברזל בשעת אפייה בחלב או חזיר, באותן יש ליזהר ולאסרן. וכן המנהג (מהרא"י בהגהת ש"ד ואגור בשם ר"י מפרי"ש).